

Gebiedsprogramma BOLLENSTREEK

2016 - 2020

‘B(l)oeiende Bollenstreek’ Identiteit - Beleving - Natuur

31 mei 2016

Katwijk

Gemeente
NOORDWIJK

Status:

Dit document is vastgesteld door de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen.

Dit document is opgesteld door:

Alex Lambregts programmamanager
Pieter Balkenende projectleider, Ingenieursbureau Rodewijk

Namens:

gemeente Noordwijkerhout, regionaal clustervertegenwoordiger

Mr J.C.F. Knapp wethouder Noordwijkerhout, bestuurlijk trekker namens de zes gemeenten
Harco van den Brink ambtelijk opdrachtgever
Carmen van Schayk procesmanager

In samenwerking met:

gemeente Hillegom
gemeente Katwijk
gemeente Lisse
gemeente Noordwijk
gemeente Teylingen

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	4
2. Ambitie - droom - thema's	5
3. Uitwerking subdoelstellingen totale programma	8
4. Investing en dekking totale programma	10
5. Prioritering doelstellingen 2016 - 2020	14
6. Investing en dekking prioritering	16
7. Uitwerking parels van de Bollenstreek	18
Bijlage 1	40
Nader indicatief overzicht investeringen en dekking totale programma	
Bijlage 2	41
Governance	
Bijlage 3	43
Betrokken en geactiveerd netwerk bij voorbereiding Gebiedsprogramma Bollenstreek	
Bijlage 4	48
Groslijst projecten	

1. Voorwoord

Met trots presenteer ik het Gebiedsprogramma 2016 - 2020 B(l)oeiende Bollenstreek. Met dit programma zetten de gemeenten Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen de Duin- en Bollenstreek actief nog beter op de kaart als een streek die bloeit en blijvend boeit. We hebben, samen met organisaties en ondernemers, de gezamenlijke ambitie geformuleerd en een van onderop gedragen programma neergezet. De Duin- en Bollenstreek wordt groener, met een veelheid aan kleur, het hele jaar rond. We nodigen bezoekers uit de regio en van (ver) daarbuiten uit om onze streek nog beter te ontdekken en te beleven in al zijn kleuren. Daar dragen de 20 parels, de sieraden van de Duin- en Bollenstreek, natuurlijk voor een belangrijk deel aan bij.

Ik wil hier graag mijn dank uitspreken aan alle mensen, ondernemers en organisaties die hebben bijgedragen aan dit programma. Tijdens de werklunches en themasessies heb ik veel nieuwe en frisse ideeën gehoord over hoe deze streek nog mooier kan worden, hoe we het cultuurlandschap beter kunnen ontsluiten of interessanter kunnen maken voor de bezoekers en hoe we ons verhaal beter kunnen vertellen. Het is mooi te zien hoe ondernemers, gemeenten, de provincie en andere spelers hun handen ineen slaan om ideeën om te zetten in concrete projecten die in de loop van de komende vier jaar uitgevoerd gaan worden. Sommige projecten gaan we vrij snel oppakken, andere hebben wat meer tijd nodig om te rijpen, maar de uitvoering doen we samen.

Mr. J.C.F. Knapp,
Clustervertegenwoordiger Gebiedsprogramma Groen Duin- en Bollenstreek

2. Ambitie - droom - thema's

De Ambitie

Samen met ondernemers, inwoners en tal van vrijwilligers maken we de Duin- en Bollenstreek bloeiend en boeiend, het hele jaar rond! Voor bedrijven, bewoners en bezoekers, voor recreanten en toeristen. Je kunt niet om de hoogtepunten heen; de parels van de Duin- en Bollenstreek op het gebied van cultuur en historie. Voeg daarbij de schitterende parels van natuur en water en je hebt het complete pakket: de b(l)oeiende Duin- en Bollenstreek in volle glorie!

Innovatie en ondernemerschap zorgen voor biodiversiteit rondom een sterke landbouwsector. De streek nodigt uit om te bewegen in de buitenlucht en is een voorbeeld van een 'Healthy Region'.

Dichtbij de kust biedt de streek de ontspanning van water en zee. Bezoekers kunnen alle elementen apart beleven, maar de kracht zit vooral in de combinatie van deze elementen.

Wie Duin- en Bollenstreek zegt, bedoelt meer dan bloembollen en voorjaarsbloemen. De Bollenstreek, beleef het, het hele jaar rond.

De Droom

Onze droom: een bloeiende en vooral ook een boeiende streek als een parelketting van schitterende parels. Parels die niet los kunnen worden gezien van de historie van dit veelzijdige gebied. Van oudsher de tuin van Holland, met bloemen en bollen. De oorspronkelijke strandwallen in het landschap werden afgegraven om de huidige bollenvelden te realiseren. De loodrechte Trekvaart van Haarlem naar Leiden doorkruist het land als de snelweg van het verleden.

Kastelen, buitenplaatsen en landgoederen laten de grandeur van voorbije eeuwen zien, zoals de Ruïne van Teylingen, 't Huys Dever en Landgoed Keukenhof. Maar ook bossen, parken en tuinen herinneren daaraan, zoals Landgoed Leeuwenhorst, Park Rusthoff, het Hof van Hillegom, de Engelse Tuin van Sint Bavo in Noordwijkerhout en het landgoed Huys te Warmont.

Rondom deze parels kunnen (agrarische) ondernemers duurzaam en innovatief ondernemen.

Inwoners, bezoekers en toeristen kunnen de omgeving beleven in al haar facetten. Met een diversiteit aan recreatiemogelijkheden en grote maar ook kleinschalige attracties is het gebied te voet, te paard, per fiets en over het water te ontdekken. Eigentijdse belevingsroutes vertellen het verhaal van de Bollenstreek, met respect voor het verleden en een visie op de toekomst. Cultuurhistorie en kunst zijn te vinden in de diverse musea, zoals het Ford Museum, De Zwarte Tulp, Streekmuseum Veldzicht en moderne varianten zoals Space Expo en het Lisser Art Museum.

De parels van natuur en water dagen bewoners en bezoekers uit om te bewegen in een schitterende omgeving. Een gezonde streek aan zee, waar het gezond oud worden is. De Duin- en Bollenstreek als veelzijdig en natuurrijk gebied het hele jaar rond. Elk seizoen zijn eigen geur en kleur. Met de wereldberoemde bollenvelden in de lente, maar ook met natuurlijke bermen langs wegen en vaarten. De Noordzee, het strand, de duinen en plassen nodigen uit tot sportieve activiteiten, zoals hardlopen en mountainbiken, watersporten op het Valkenburgse meer, het Oosterduinse Meer en de Kagerplassen en golf in de duinen van Noordwijk en bij landgoed Tespelduyn. In de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Coepelduynen kun je heerlijk wandelen en wie per fiets of te voet het landschap van strandwallen en strandvlaktes doorkruist, ontdekt het bollenerfgoed.

De streek biedt een verrassend en kwalitatief hoogstaand netwerk aan routes, die de ketting vormen, waaraan alle parels geregen zijn. Met het landgoed én de wereldwijd bekende bloemententoonstelling Keukenhof als stralend middelpunt. De Duin- en Bollenstreek biedt voor elk wat wils aan inspiratie en vertier; zowel voor een dagje erop uit als voor een verblijf van meerdere dagen. Samenwerkende ondernemers bieden een rijke keuze aan meerdaagse arrangementen. Alles is gemakkelijk te vinden en te reserveren met moderne communicatiemiddelen, via gezamenlijke websites en app's.

De Thema's

Om de droom te laten uitkomen, gaan we investeren in drie thema's: identiteit, beleving en natuur.

Identiteit

Onze identiteit: de Bollenstreek als 'tuin van Amsterdam' en van historisch Holland. Met het fraaie cultuurlandschap met de spectaculaire bollenvelden in het voorjaar, maar ook met zomer- en najaarsgewassen in de zomer. Dit bloeiende landschap wordt afgewisseld door graslanden in de strandvlakten en in de polders, landgoedbossen op de strandwallen, de duinen en het plassengebied. Deze landschappen die een uitgebreid palet van natuur en water in zich herbergen, omzomen de schitterende parels, die het visitekaartje van de Duin- en Bollenstreek zijn.

Sleutelwoorden voor onze identiteit zijn cultuur en historie, met als belangrijkste thema's: de Limes, oude landgoederen, de historische trekvaart, de Atlantikwall en het karakteristieke bollenerfgoed. Al deze ingrediënten samen maken van de Duin- en Bollenstreek een uniek en veelzijdig gebied met een diversiteit aan landschapstypen in een klein gebied; heel Holland in een notendop. Een identiteit om te koesteren, te (laten) beleven en om trots op te zijn!

Beleving

Sleutelwoorden die bij dit thema horen zijn: entrees, ecologische verbindingzones en bloemrijke bermen. Die maken de streek herkenbaar en nodigen uit om te komen fietsen, wandelen, varen en verblijven. We zetten in op de beleving van de Duin- en Bollenstreek. Bezoekers vanuit de stedelijke gebieden in ons land, maar ook van daarbuiten, voelen zich onmiddellijk welkom in onze mooie Duin- en Bollenstreek. We richten ons op de entrees van de streek als geheel, maar ook de entrees van de dorpen laten direct zien waar wij trots op zijn. Bloeiende bolgewassen, heesters en struiken en karakteristieke heggen en hagen geven de markante punten een aantrekkelijke uitstraling.

We gaan unieke belevingsroutes ontwikkelen, waardoor bewoners en bezoekers kennismaken met de geschiedenis, het landschap en het verhaal van de Bollenstreek. We gaan ondernemers stimuleren in het tot stand brengen en vermarkten van aantrekkelijke arrangementen rondom de ketting van parels en belevingsplekken. Nieuwe parels worden gepolijst en bestaande parels poetsen we waar nodig op.

Natuur

Waterkwaliteit, plassen, zee en uitgestrekte duinen, in combinatie met biodiversiteit en duurzame teelt van bollen en vaste planten, zijn de sleutelwoorden die bij het thema natuur horen. De streek biedt een diversiteit aan open landschappen, met bollenvelden, weilanden, bossen, parken en landgoederen, maar ook de prachtige natuur in de duinen. We zetten in op versterking van de biodiversiteit met een grote variatie aan flora en fauna. Focus op innovatief ondernemerschap levert duurzame bollenteelt op vanuit een mooi landschap. Bloemen bloeien in natuurvriendelijke oevers en braakliggende kavels kunnen herstellen door wisselteelt van fleurige gewassen.

De natuur biedt rust en stilte, maar ook gelegenheid om te wandelen, te fietsen en te varen.

Met deze ambitie, deze droom en deze drie thema's zijn we op weg naar behoud van een vitale, bloeiende en boeiende Duin- en Bollenstreek. Bollenstreek: beleef het!

“Beleef de b(l)oeiende Bollenstreek, jaarrond!”

DOELEN

Identiteit versterken

Vergroten belevingsmogelijkheden

Versterken natuurwaarden

SUB-DOELEN

De Parels versterken als visitekaartjes van de Bollenstreek

Jaarrond bloemen zichtbaar

Herkenbare, fraaie entrees realiseren

Meer belevingsmogelijkheden langs de routenetwerken voor verschillende gebruikersgroepen

Het unieke verhaal van de Bollenstreek vertellen

Kwaliteitsverbetering van de routenetwerken

Beschermen en verbeteren van het kenmerkende cultuurhistorisch landschap

Meer biodiversiteit in de bollenteelt en veehouderij

Regionaal Natuur Netwerk (EHS) versterken

Vermarketing van (het aanbod van) de Bollenstreek

Parels

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

PAREL

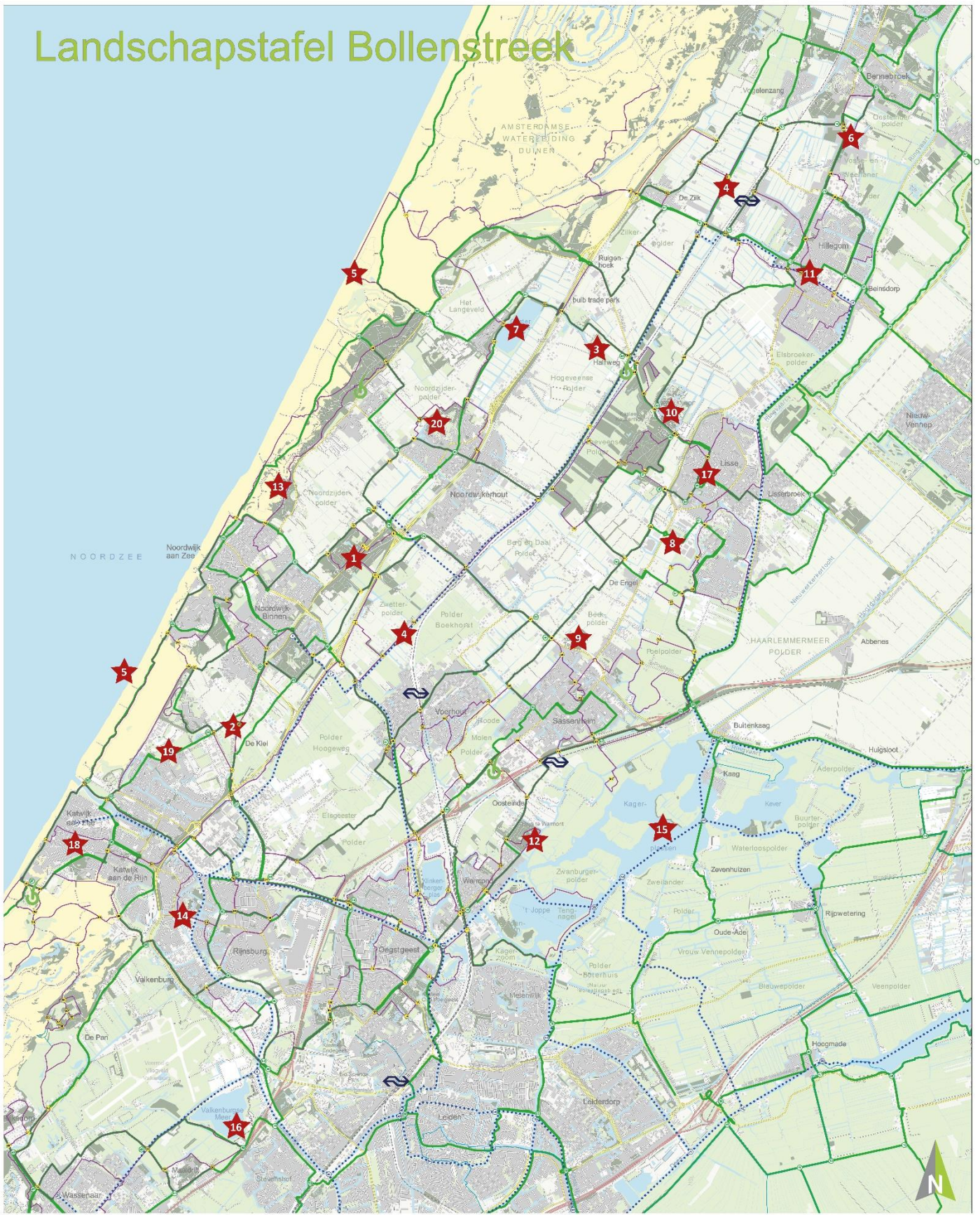
PAREL

PAREL

Projecten

Landschapstafel Bollenstreek

Legenda

Wandeloortrustnetwerk
 — Gerealiseerde route
 ● Wandelknooppunt

Fietaknooppuntennetwerk
 — Fietroute
 ● Fietsknooppunt

Sloopenetwerk
 — Vaarroute
 ● Knooppunt

Parale
 ★

1. Landgoed Leeuwenhorst
2. Streekmuseum en landgoed Veldzicht
3. Landgoed en golfbaan Tiespeldiyn
4. Treinvaart
5. Strand aan Dûnen
6. Recreatiegebied Hillegom Noord
7. Oosterdinse Meer
8. 't Huys Dever
9. Ruïne van Teylingen
10. Keukenhof
11. Hof van Hillegom
12. Huys te Warmont
13. Atlantik-wall
14. Limes en Merovingers
15. Kagerplassen
16. Valkenburgse meer
17. Museum de Zwarte Tulp

18. Katwijk's museum
19. Space Expo
20. Park en landgoed Sint Bevo - Sancta Maria

Toeristisch Overstappunt (TOP)
 Station NS

0 1 2 3 km

Rodewijk
 INGENIEURSBUREAU

Datum: 11-05-2016
 Getekend door: M. Verschure
 Tekeningnummer: 3200.01-05-03-005

3. Uitwerking subdoelstellingen totale programma

	Doelen	Toelichting
1.	De parels van de Bollenstreek versterken als visitekaartjes van de Bollenstreek	Zichtbaarder, toegankelijker en beter beleefbaar maken voor het grote publiek. Binnen vier jaar kent 60% van de inwoners de parels, daarnaast weten bezoekers de Parels beter te vinden.
2.	Herkenbare, fraaie entrees realiseren	De entrees van de dorpen en de parels zijn uitnodigend en fraai ingericht. Op deze plekken wordt de identiteit van de Bollenstreek uniform uitgedragen in de vorm van een herkenbaar baken. <i>Bijvoorbeeld: De entree vanaf de N207 richting Keukenhof vormt de belangrijkste toeristische poort van de streek en kan een totale verfraaiing gebruiken.</i>
3.	Jaarrond bloemen zichtbaar	De Bollenstreek ontwikkelen van de huidige korte bloeiperiode in het voorjaar naar een gebied dat jaarrond in bloei staat. <i>Bijvoorbeeld: In de Bollenstreek zijn reeds op een flink aantal plekken bollen in bermen aangeplant. Dit wordt nu regionaal doorgezet, waarbij verlengde bloei in de zomerperiode belangrijk is.</i>
4.	Meer belevingsmogelijkheden langs de routenetwerken voor verschillende gebruikersgroepen	Het bevorderen van recreatie-, horeca- en verblijfsmogelijkheden, zicht- en rustpunten langs routes. Feitelijk gaat het om het 'upgraden' van de huidige recreatieve netwerken en het ontwikkelen van samenhang.
5.	Kwaliteitsverbetering van de routenetwerken	Ervoor zorgen dat de routes voldoen aan de verwachtingen van de gebruiker: goed vindbaar, fijnmazig, goede regionale aansluitingen, zicht- en rustpunten, nieuwe oost-west verbindingen, knelpunten opgelost. <i>Bijvoorbeeld: op enkele cruciale locaties knelpunten oplossen waardoor bijvoorbeeld de kwaliteit van Wandelnetwerk Bollenstreek wordt versterkt.</i>
6.	Het unieke verhaal van de Bollenstreek vertellen	Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van de streek, de geschiedenis en de toekomst en van de waarden waarmee we de bewoners en bezoekers intrigeren en vermaken. Hierdoor kunnen zij zich identificeren met de streek en de parels. <i>Bijvoorbeeld: door het plaatsen van informatiezuilen en informatieborden.</i>

7.	Beschermen en verbeteren van het kenmerkende cultuurhistorisch landschap	<p>Het landschap en z'n karakteristieke elementen versterken. Bollenschuren actiever herbestemmen, aandacht voor overig bollenerfgoed, verrommeling (verspreid liggend glas etc.) uit het landschap opruimen of landschappelijk inpassen, erven beplanten met streekeigen groen, bestaande landschapselementen herstellen.</p> <p><i>Bijvoorbeeld: Oude land- en schaftschuurtjes (klein bollenerfgoed) dreigen te verdwijnen. Door herbestemming en actievere bescherming worden dit attractieve elementen in het landschap.</i></p>
8.	Meer biodiversiteit in de bollenteelt en veehouderij	<p>Bestaande natuurwaarden krijgen aandacht en een impuls waar dat gewenst is. Natuurvriendelijke oevers, bloemen en bollen- en weidevogels.</p> <p>Doelstellingen dragen bij aan het duurzame karakter van de bollenteelt. Daarnaast specifieke doelen voor duurzamere bollenteelt: vervolprojecten groenbemesters en akkerranden.</p>
9.	Regionaal Natuur Netwerk (EHS) versterken	<p>In de Bollenstreek zijn diverse ecologische verbindingzones voorzien, maar die zijn nog niet (voldoende) gerealiseerd en functionerend. Ook via de ISG en de herstructureringsopgaven krijg dit onderwerp aandacht.</p>
10.	Vermarketing van (het aanbod van) de Bollenstreek	<p>Ervoor zorgen dat duidelijk is waar de Bollenstreek voor staat, dat de beelden die gemeenten, ondernemers, maatschappelijke organisaties en verenigingen gebruiken op website, blog, advertentie of in sociale media passend zijn bij wie/wat de streek is of wat zij doet. Kortom als één streek op een doordachte wijze naar buiten treden met één identiteit.</p>

4. Investing en dekking totale programma

Indicatief overzicht investeringen per doelstelling	
Gebiedsprogramma Bollenstreek 2016-2020	
B(l)oeiende Bollenstreek	
1. De parels als visitekaartjes van de Bollenstreek	€ 4.835.000
2. Herkenbare, fraaie entrees realiseren	€ 1.500.000
3. Jaarrond bloemen zichtbaar	€ 750.000
4. Meer belevingsmogelijkheden langs de routenetwerken voor verschillende gebruikersgroepen	€ 660.000
5. Kwaliteitsverbetering van de routenetwerken	€ 1.900.000
6. Het unieke verhaal van de Bollenstreek vertellen	€ 125.000
7. Beschermen en verbeteren van het kenmerkende cultuurhistorisch landschap	€ 2.500.000
8. Meer biodiversiteit in de bollenteelt en de veehouderij	€ 600.000
9. Regionaal Natuur Netwerk versterken (EHS)	€ 1.400.000
10. Vermarketing van (het aanbod van) de Bollenstreek	€ 0
Programmacoördinatie	€ 240.000
Doorontwikkelen netwerk Landschapstafels	€ 50.000
Afronding	-€ 60.000
TOTAAL	€ 14.500.000

Toelichting op kosten programmacoördinatie:

- 0,2 fte programmacoördinator plus 0,2 fte -assistent: € 50.000,- per jaar
- € 10.000,- out of pocketkosten per jaar
- Totaal voor vier jaar: € 240.000,-

Indicatief overzicht beoogde dekking

Gebiedsprogramma Bollenstreek 2016-2020
B(l)oeiende Bollenstreek

Provincie Zuid-Holland (PZH)	€	6.500.000
SWG Holland Rijnland (Regionaal Groenprogramma)	€	3.250.000
6 Samenwerkende Bollenstreek-gemeenten	€	3.250.000
Derden	€	1.500.000
TOTAAL	€	14.500.000

Financiering door derden:

Greenport OntwikkelingsMaatschappij (GOM)

POP3

LOS (voorheen LEADER)

Zuid-Hollands Landschap

Landgoed Tespelduyn

Stichting Landschapsfonds Holland Rijnland

Fonds Dunea-Staatsbosbeheer

Ondernemers

Subsidieregeling Erfgoedlijnen PZH

Sectorale regeling Ecologische Verbindingszones PZH

Verkapitaliseerde ureninzet door diversen

Inkomsten

Voor het realiseren van dit ambitieuze programma is veel incidenteel geld nodig. Daarnaast kunnen investeringen leiden tot extra structurele beheerlasten. Op de wijze van dekking wordt hieronder kort ingegaan.

Dekking van de investeringen

Inkomsten voor investeringen zijn afkomstig van subsidiegevers zoals de Provincie Zuid-Holland, de regio Holland Rijnland en daarnaast natuurlijk van de gemeenten zelf.

Subsidie Holland Rijnland

De regio Holland Rijnland staat op voorhand al positief tegenover cofinanciering van de in het Gebiedsprogramma Groen voor de Duin- en Bollenstreek opgenomen projecten vanuit het Regionaal Investeringsfonds (RIF) en vanuit LEADER:

“Regio Holland Rijnland heeft het Regionaal Investeringsfonds. Een onderdeel van het Regionaal Investeringsfonds is bestemd voor de uitvoering van het Regionaal Groenprogramma. Dit zal, totdat de middelen zijn uitgeput, financiering verstrekken aan groepen deelnemende gemeenten die projecten aandragen die voor een bijdrage in aanmerking komen. Met het Regionaal Groenprogramma wil Holland Rijnland de groene ruimte versterken en verbindingen voor recreatie en natuur verbeteren. De doelstellingen van het Regionaal Groenprogramma komen goed overeen met de doelstellingen van de gemeenten in dit onderhavige programma. Holland Rijnland biedt via het Regionaal Groenprogramma 25% cofinanciering voor de uitvoering van projecten. Het Regionaal Groenprogramma loopt nog tot 2020.

Binnen regio Holland Rijnland is een Lokale Actie Groep LEADER. Deze groep voert de Lokale Ontwikkelingsstrategie uit. Particulieren, bedrijven en overheden kunnen bij de Lokale Actie Groep (LAG) projecten indienen voor cofinanciering. De LAG adviseert de provincie over de toekenning van Europese LEADER-subsidie en eventuele cofinanciering vanuit de provincie.

Centraal motief is ‘Healthy region’. Kernthema’s daarbinnen zijn: versterking van de stad-land relaties op het gebied van gezondheid, vitaliteit en welzijn van mens en leefomgeving én het stimuleren van een circulaire economie. Een aantal projecten binnen het gebiedsprogramma van de Duin- en Bollenstreek zal voor financiering via LEADER in aanmerking komen.”

Subsidie Provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland subsidieert de door haar gehonoreerde projecten in het gebiedsprogramma voor 50% op programmaniveau (lumpsum).

Dekking vanuit de gemeenten

Binnen de gemeenten **Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen** wordt op diverse manieren dekking voor de groenprojecten geregeld: via bestaande reserves, via de kadernota voor de begroting 2017-2018, nog goed te keuren door de gemeenteraden, etc.

Dekking door cofinanciering van andere publieke en particuliere organisaties

Er zijn veel partijen die zelf actief willen investeren in groen, natuur en landschap. Door daarmee slim samen te werken in projecten kan veel geld uit cofinanciering worden gerealiseerd.

Denk aan de Greenport Ontwikkelings Maatschappij (GOM) in het kader van haar reguliere herstructureringsactiviteiten, het Zuid-Hollands Landschap, het Hoogheemraadschap van Rijnland, Dunea, Staatsbosbeheer, ondernemers die zelf ook willen investeren etc. Door hierbij actief verenigingen te betrekken kan gebruik gemaakt worden van hun inzet van vrijwilligers en kennis. Bij het realiseren van projecten zal op creatieve wijze optimaal gezocht worden naar deze manieren van subsidiëring en cofinanciering. Een andere manier om geld te ‘verdienen’ is kosten te besparen. Slim (en samen) aanbesteden is daarvan een goed voorbeeld.

Deze cofinancieringsbijdragen zijn projectafhankelijk en worden dus per project geïnventariseerd.

Beheerlasten

De beheer- en onderhoudskosten worden opgenomen in de begroting van de projecteigena(a)r(en).

Bijlage 1 Nader indicatief overzicht investeringen

5. Prioritering doelstellingen 2016 - 2020

Tijdens het bestuurlijk overleg van de zes Bollenstreek-gemeenten op woensdag 18 mei 2016 is een keuze gemaakt voor vier doelstellingen om in eerste instantie in te gaan investeren. Daarbij is gekozen om voorlopig de vijf parels binnen doelstelling 1 als eerste te gaan ontwikkelen.

Verder is uitgesproken dat de belangrijkste entrees en verbindingen aandacht gaan krijgen.

Expliciet is ook gebleken dat de bloemrijke bermen in de regio op breed draagvlak kunnen rekenen.

Naar aanleiding van de bestuurlijke bijeenkomst is onderstaand prioriteitenoverzicht opgesteld.

	Doelen	Toelichting
1.	Vijf parels versterken als visitekaartjes van de Bollenstreek	De vijf parels zichtbaarder, toegankelijker en beter beleefbaar maken voor het grote publiek. Binnen vier jaar kent 60% van de inwoners de parels, daarnaast weten bezoekers de parels beter te vinden.
		Criteria voor parels: <ul style="list-style-type: none"> - Sierraden en visitekaartjes voor de regio in het algemeen - Bijzondere natuur en/of recreatieve waarde - (Potentieel) structurele grote publiekstrekker - Goed ontsloten door regionale recreatieve netwerken of potentie op dit gebied.
	1.1 Landgoed Leeuwenhorst	
	1.2 Streekmuseum en Landgoed Veldzicht	
	1.3 Landgoed en golfbaan Tespelduyn	
	1.4 Trekvaart Haarlem-Leiden	
	1.5 Strand en duinen	
		Prioritering vijf parels: <ul style="list-style-type: none"> - Concreet en snel uitvoerbaar - Netwerk is geactiveerd - Zicht op concrete resultaten - Deels potentieel voor ondernemers - Zicht op cofinanciering
2.	Herkenbare, fraaie entrees realiseren	De entrees van de dorpen en de parels zijn uitnodigend en fraai ingericht. Daarbij wordt op deze plekken uniform de identiteit van de Bollenstreek uitgedragen in de vorm van bijvoorbeeld een herkenbaar baken. <i>Bijvoorbeeld: De entree vanaf de N207 richting Keukenhof vormt de belangrijkste toeristische poort van de streek en kan bijdragen aan de versterking van de identiteit van de streek.</i>
	2.1 Programma entrees Bollenstreek	

3.	Versterken verbindingen en netwerken <i>Deze doelstelling behelst onderdelen uit de brede doelstellingen 4, 5, 7 en 9.</i>	De (nader te prioriteren) belangrijkste (recreatieve) verbindingen in de Bollenstreek krijgen een kwalitatieve verbetering en knelpunten worden opgelost. Dit kan zijn op het gebied van natuur en landschap, maar ook qua recreatieve of belevingswaarde. De nadruk ligt op verbindingen van en naar de belangrijkste parels en entrees.
	3.1 Programma verbindingen en netwerken	
4.	Jaarrond bloemen zichtbaar	De Bollenstreek ontwikkelen van de huidige korte bloeiperiode in het voorjaar naar een gebied dat jaarrond in bloei staat. <i>Bijvoorbeeld: In de Bollenstreek zijn reeds op een flink aantal plekken bollen in bermen aangeplant. Dit wordt nu regionaal doorgezet, waarbij verlengde bloei in de zomerperiode belangrijk is.</i>
	4.1 Bloemrijke bermen fase 2	
	4.2 Braakliggend land in de bloemen	

6. Investering en dekking prioritering

Indicatief uitgewerkt overzicht investeringen	
Gebiedsprogramma Bollenstreek 2016-2020	
B(l)oeiende Bollenstreek	
Subdoelstellingen en indicatie van projecten:	Investering:
1. De parels als visitekaartjes van de Bollenstreek	
1.1 Landgoed Leeuwenhorst	€ 1.060.000
1.2 Streekmuseum en landgoed Veldzicht	€ 230.000
1.3 Landgoed en golfbaan Tespelduyn	€ 790.000
1.4 Trekvaart Haarlem-Leiden	€ 700.000
1.5 Strand en duinen	€ 595.000
2. Herkenbare, fraaie entrees realiseren	
2.1 Programma entrees Bollenstreek	€ 1.500.000
3. Versterken verbindingen en netwerken	
3.1 Programma verbindingen en netwerken Bollenstreek	€ 1.500.000
4. Jaarrond bloemen zichtbaar	
4.1 Bloemrijke bermen fase 2	€ 500.000
4.2 Braakliggend land in de bloemen	€ 250.000
Programmacoördinatie	€ 240.000
Doorontwikkelen netwerk Landschapstafels	€ 50.000
Afronding	-€ 15.000
TOTALEN	€ 7.400.000

Indicatief overzicht beoogde dekking

Gebiedsprogramma Bollenstreek 2016-2020

B(I)oeiende Bollenstreek

Provincie Zuid-Holland (PZH)	€ 3.250.000
SWG Holland Rijnland (Regionaal Groenprogramma, RIF)	€ 1.625.000
6 Samenwerkende Bollenstreek-gemeenten	€ 1.625.000
Derden	€ 900.000
TOTAAL	€ 7.400.000

Financiering door derden:

Greenport OntwikkelingsMaatschappij (GOM)

POP3

LOS (voorheen LEADER)

Hoogheemraadschap van Rijnland

Zuid-Hollands Landschap

Landgoed Tespelduyn

Stichting Landschapsfonds Holland Rijnland

Fonds Dunea-Staatsbosbeheer

Ondernemers

Subsidieregeling Erfgoedlijnen PZH

Sectorale regeling Ecologische Verbindingszones PZH

Verkapitaliseerde ureninzet door diversen

7. Uitwerking parels van de Bollenstreek

Inleiding parels

De Bollenstreek is een parelketting van schitterende parels die door een ketting met elkaar verbonden zijn. Het doel van dit programma is: de sier- en belevingswaarde van de parels te behouden en te vergroten in samenwerking (cocreatie) tussen overheden, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en ondernemers. De aanwijzing als parel geeft een locatie in het kader van het gebiedsprogramma een bijzondere status bij gerichte investeringen voor doorontwikkeling en marketing.

Voor de Bollenstreek zijn 20 parels aangewezen op basis van hieronder genoemde criteria. Uit deze groep van 20 parels zijn 5 parels geselecteerd, die in de periode april-mei 2016 nader tegen het licht zijn gehouden. Dit is gebeurd door middel van het organiseren van Landschapstafels: bijeenkomsten waarbij ook ondernemers, vertegenwoordigers van organisaties uit het maatschappelijk veld en andere belanghebbenden zijn aangeschoven. Zo is vanuit verschillende hoeken meegedacht over de (door)-ontwikkeling van deze vijf parels als initiërende voorbeelden.

Het gaat hier om:

1. Landgoed Leeuwenhorst
2. Streekmuseum en landgoed Veldzicht
3. Landgoed en golfbaan Tespelduyn
4. Trekvaart Haarlem-Leiden
5. Strand en duinen

Voor deze 5 parels is als gevolg van de georganiseerde tafelbijeenkomsten het netwerk geactiveerd. Ook zijn projecten benoemd die in het kader van het groenprogramma in de periode 2016-2020 kunnen worden uitgevoerd.

Aanvullend hierop zijn nog 3 extra parels aangewezen, waar ook projecten op vergelijkbare wijze uitgevoerd kunnen worden, namelijk:

6. Recreatiegebied Hillegom Noord
7. Oosterduinsemeer
8. 't Huys Dever

Bij deze 3 parels liggen op andere fronten kansen voor relatief snelle uitvoering van projecten. In Hillegom Noord kunnen diverse bestaande ontwikkelingen met elkaar in verbinding worden gebracht en daardoor is deze parel kansrijk. In Lisse staat op korte termijn de ontwikkeling van het terrein Dever Zuid gepland, waardoor ook hier activiteiten kunnen starten en mooie koppelingen kunnen worden gemaakt met het groenprogramma. Het Oosterduinse meer staat al langere tijd op de nominatie om te worden ontwikkeld en dit zal nu snel tot uitvoering gaan komen. Indien wenselijk kan voor deze 3 parels als eerste het maatschappelijk veld bij elkaar worden geroepen.

Voor de overblijvende 12 parels worden projecten uitgevoerd door middel van andere programma's (Ruïne Teylingen, Kagerplassen en het Valkenburgse Meer in het groenprogramma Leidse Ommelanden) of zijn projecten uit eerdere of andere programma's (bijna) afgerond (Hof van Hillegom).

Ook zijn er parels waarvoor de uitvoering van mogelijke projecten op dit moment nog niet voldoende concreet is. Dit betekent nadrukkelijk niet dat er in de periode 2016-2020 bij die parels niets plaatsvindt of dat er daar niets wordt geïnvesteerd vanuit dit programma.

Feitelijk zijn alle 20 parels financieel te ondersteunen vanuit dit gebiedsprogramma Bollenstreek waarbij, als aan de 'doelenboom' wordt voldaan, ook een bijdrage mogelijk is van de Provincie Zuid-Holland en zoveel mogelijk gelijktijdig ook van Holland Rijnland.

Los van de parels zijn ook projecten subsidiabel die invulling geven aan één van subdoelstellingen en daarmee aan de drie doelstellingen van het programma. Veelal zal dit gaan om investeringen in de netwerken en de groene dooradering van de streek. Op deze manier zullen alle parels aan de ketting kwalitatief steeds beter met elkaar worden verbonden, zodat ze elkaars schittering versterken. Hierdoor wordt de identiteit van een "het hele jaar door b(l)oeiende Bollenstreek" versterkt.

Bij investeringen in netwerken en verbindingen zal ook kritisch naar de ligging van de parels worden gekeken. Daarbij ligt het voor de hand dat projecten die de parels indirect versterken extra prioriteit krijgen.

Criteria parels

- Sierraden en visitekaartjes voor de regio in het algemeen
- Bijzondere natuur en/of recreatieve waarde
- (Potentieel) structurele grote publiekstrekker
- Goed ontsloten door regionale recreatieve netwerken

Kort overzicht parels

1. Landgoed Leeuwenhorst
2. Streekmuseum en landgoed Veldzicht
3. Landgoed en golfbaan Tespelduyn
4. Trekvaart Haarlem-Leiden
5. Strand en duinen
6. Recreatiegebied Hillegom Noord
7. Oosterduinse Meer
8. 't Huys Dever
9. Ruïne van Teylingen
10. Keukenhof
11. Het Hof van Hillegom
12. Huys te Warmont
13. Atlantikwall
14. Limes en Merovingers
15. Kagerplassen
16. Valkenburgse meer
17. Museum De Zwarte Tulp
18. Katwijks Museum
19. Space Expo
20. Park en landgoed Sint Bavo - Sancta Maria

Uitwerking per parel

1. Landgoed Leeuwenhorst

Gemeente	Noordwijkerhout
Inleiding	Landgoed Leeuwenhorst is een vrij toegankelijk landgoed, gelegen tussen Noordwijk en Noordwijkerhout. Het bos is gelegen op een oorspronkelijke strandwal, een stuk onontgonnen landschap in de Bollenstreek.. Het gebied grenst deels aan bollenland en oorspronkelijke graslanden. Het bos is voor een deel in het bezit van Het Zuid-Hollands Landschap en deels in particulier eigendom en opengesteld.
Verbinding in regionale netwerken	Het Fietsknooppuntennetwerk en het Wandelnetwerk Bollenstreek passeren en doorkruisen Landgoed Leeuwenhorst. Een waterverbinding is aangrenzend aan de oostzijde: de Leidsevaart of Haarlemmer Trekvaart.
Regionale uitstraling	Landgoed Leeuwenhorst heeft een eeuwenoude historie: in de Middeleeuwen lag aan de Leeweg de Abdijs van Leeuwenhorst, die in 1574 werd verwoest. De ridderschap ontwikkelde op die plek de buitenplaats Leeuwenhorst. Het grondgebied liep van het Westeinde tot aan de Leidsevaart en van de 's Gravendamseweg tot de Van Berckelweg. In de 17e tot en met 19e eeuw werden op 'Groot Leeuwenhorst' maar liefst vier buitenplaatsen gevestigd, waarvan nog veel gebouwen en landschappelijke restanten te zien zijn. Het landgoed Leeuwenhorst biedt een schat aan cultuurhistorisch interessante zaken. Daarnaast is het een belangrijk natuur- en vogelgebied.
Potentie ondernemers	Vlak naast het bos Nieuw Leeuwenhorst ligt congrescentrum en hotel Leeuwenhorst. De verbindingen tussen het congrescentrum / hotel en de directe omgeving kunnen worden versterkt, waardoor de setting interessanter wordt. In het bollengebied aan het Westeinde is camping 'Op Hoop van Zegen' gevestigd, tegenover het bos. De Camping heeft bij de gemeente een plan ingediend om op 2 ha. grond achter de bestaande camping een drive-in camperpark te realiseren. Op landgoed Klein Leeuwenhorst heeft de familie Van den Bosch een landgoedwinkel, genaamd 'Het Stalhuis', die zij wil uitbreiden.
Welke kansen aanwezig	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap heeft reeds een visie opgesteld voor het gebied Nieuw Leeuwenhorst en directe omgeving. Op Klein Leeuwenhorst worden enkele woonkavels ingericht. De verbinding met het congrescentrum / hotel is interessant en kan worden uitgebouwd.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Groot Leeuwenhorst ontwikkelen, heldere entree, koppeling met congrescentrum en hotel.
Maatregelen/projecten	1. Opstellen integraal Uitvoeringsplan Groot Leeuwenhorst

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Realisatie Groot Leeuwenhorst <ol style="list-style-type: none"> a. Herontwikkeling entree en parkeren b. Informatievoorzieningen (7-eeuwen Leeuwenhorst vertellen...) c. Verbeterde wandelroutes d. Nieuwe routing congrescentrum en landgoederen 3. Grote vijver in Nieuw Leeuwenhorst <ol style="list-style-type: none"> a. Versterken natuurwaarden b. Nieuw vogelkijkscherp (i.s.m. Atlantikwall) 4. Herstel historische laanstructuren 5. Overige elementen <ol style="list-style-type: none"> a. Brug Spiegelvijver Nieuw Leeuwenhorst.
Planning	<p>1^e helft 2017 onderdeel 1, vervolgens op basis van uitvoeringsplan verdere realisatie.</p> <p>Waar zaken 'veilig' kunnen worden gerealiseerd kan reeds begin 2017 worden gestart.</p>
Betrokken partijen	Zuid-Hollands Landschap (Nieuw Leeuwenhorst), Eigenaren Klein Leeuwenhorst, congrescentrum NH Leeuwenhorst, Camping op Hoop van Zegen, lokale natuurorganisaties, omwonenden en de GOM.
Indicatieve kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 50.000 2. 250.000 3. 80.000 4. 600.000 5. 80.000
Organisatie	Wethouders gaan tactisch verdelen en ambtelijke inzet borgen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

2. Streekmuseum en landgoed Veldzicht

Gemeente	Noordwijk
Inleiding	p.m.
Verbinding in regionale netwerken	Wandelnetwerk, Fietsknooppuntennetwerk, Limesroute
Regionale uitstraling	<p>Streekmuseum Veldzicht is gevestigd in boerderij Veldzicht. Het vertelt het verhaal van de Bollenstreek: van de prehistorie tot tegenwoordig: o.a. Romeinse Limes, kruidenteelt, landgoederen en buitenplaatsen, ambachten, veehouderij (blaarkoppen), bloembollenteelt etc.</p> <p>Museum en landgoed Veldzicht is een exponent van de identiteit van de streek.</p>
Potentie ondernemers	Het museum is in 2015 geheel opnieuw ingericht.
Welke kansen aanwezig	Het streekmuseum heeft een potentie om zich door te ontwikkelen. Dit kan door de activiteiten op de locatie uit te breiden en te verbeteren en door een gebiedsgerichte aanpak met Veldzicht als entree voor een groter gebied.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Kwaliteitsverbetering streekmuseum Kwaliteitsverbetering inpassing in gebied Multifunctionele inrichting van het gebied
---------------------------	---

	Aansluiting met Wandelnetwerk (oost-west) , faciliteiten aanbrenge
Maatregelen/projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verplaatsen entree naar de Zwarteweg 2. Ontwikkelen Toeristisch OverstapPunt (TOP) en verdere landelijke inpassing van Veldzicht 3. Wandelnetwerk 2.0 verbindingen naar de kust en Offem-Zuid. 4. Eventuele verdere ontwikkeling van het grotere gebied om Veldzicht heen.
Planning	2017: 1-3 2018: 4
Betrokken partijen	pm
Indicatieve kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 80.000 2. 50.000 3. 100.000 4. P.m.
Organisatie	Wethouders gaan tactisch verdelen en ambtelijke inzet borgen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

3. Landgoed en golfbaan Tespelduyn

Gemeente	Noordwijkerhout
Inleiding	<p>Landgoed Tespelduyn ligt op een unieke plek in de Bollenstreek: in de Hoogeveense polder tussen het Keukenhof-gebied en de duinen. Het landschapspark behelst een golfbaan en een restaurant.</p> <p>De voormalige vuilnisbelt is opgenomen in de ontwikkeling en vormt een uniek uitzichtpunt over het omliggende landschap. Bij de ontwikkeling van het landgoed is de aanleg van de Ecologische Verbindingszone Keukenhof-Duinen meegenomen en aangelegd.</p>
Verbinding in regionale netwerken	De Tespellaan is onderdeel van het Wandelnetwerk en het Fietsknooppuntennetwerk en daarmee is het gebied recreatief goed ontsloten.
Regionale uitstraling	Het is de enige 'bloembollengolfbaan' ter wereld, daarmee uniek en regionaal dus belangrijk. Het restaurant en de golfbaan vormen een belangrijke regionale 'pleisterplaats'.
Potentie ondernemers	De eigenaren zijn zeer bereid om verder te ontwikkelen en staan open voor samenwerking en investering.
Welke kansen aanwezig	Unieke plek in de streek, recreatief interessante plek, actieve ondernemer.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Aandacht, optimalisatie en doorontwikkeling landschap en recreatieve elementen
Maatregelen/projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verkavelings- en omgevingsplan 2. Landschappelijke inpassing 3. Opruimen verrommeling 4. Uitzichtpunt (openbaar met webcam, bloemenradar)

Planning	Start in 2017 wenselijk en mogelijk of zoveel eerder als mogelijk.
Betrokken partijen	GOM, ondernemer Tespelduyn, Gemeenten Lisse en Noordwijkerhout, HHS Rijnland, Provincie Zuid-Holland.
Indicatieve kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 40.000 2. 250.000 3. 250.000 4. 250.000
Organisatie	Wethouders gaan tactisch verdelen en ambtelijke inzet borgen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

4. Trekvaart Haarlem-Leiden

Gemeente	Hillegom
Inleiding	<p>De trekvaart tussen Haarlem en Leiden is aangelegd in 1657 als directe verbinding tussen deze steden. De trekvaart is onderdeel van een groter netwerk van historische trekvaarten, die deze steden verbonden met Amsterdam, Delft, Den Haag etc. In Zuid-Holland bestaat het netwerk uit de Leidsevaart / Haarlemmer Trekvaart, de Vliet en de Schie. De trekvaart doorsnijdt het landschap van de Bollenstreek op het laagste punt tussen kust en duinen en de verder binnenlands gelegen strandwal. Bij de Noordwijkerhoek maakt de vaart een scherpe bocht. Ten noorden van Hillegom, bij Vogelenzang, doorsteekt de vaart de strandwal. De trekvaart ligt doorgaans buiten de dorpen, maar vormt wel een verbinding tussen de landgoederen en buitenplaatsen. Omzoomd door bosgebieden, groene weiden en open bollenland is het een aantrekkelijk gebied voor recreatie. De trekvaart met weg, bermen en oevers loopt als blauw-groene ader door de Bollenstreek.</p>
Verbinding in regionale netwerken	<p>Voor fietsrecreanten is de asfaltweg (het oude jaagpad) langs de vaart een aantrekkelijke route. In het voorjaar is de kade bij Keukenhof een aantrekkelijk spot voor (internationale) campertoeristen. Met de komst van het Wandelnetwerk is ook het aantal wandelrecreanten toegenomen. Bij de Leidsevaart in Hillegom zorgen trekpontjes voor oost-west-routes dwars door boerenland en bollenland. Ook is de trekvaart aangesloten op het Sloepennetwerk.. Op dit moment is er slechts één doorvaarbare oost-west verbinding (fysiek en qua vaarverbod), namelijk bij de Hillegommerbeek. Vanuit Haarlem ontbreekt nog de aansluiting op dit Sloepennetwerk. Vanuit Haarlem is er wel een kano- (en schaats)-route door de bollenvelden. Verbindingen tussen de Trekvaart en de Ringvaart van de Haarlemmermeer ontbreken. Bij het Hof van Hillegom is een openbare aanlegsteiger in de Hillegommerbeek en een kano opstapplaats bij de sportvelden. In Lisse is er een aanlegsteiger bij 'kade Keukenhof' en in Noordwijkerhout bij de Fagelsloot. Daar zijn ook een twintigtal vissteigers.</p>

Regionale uitstraling	De trekvaart verbindt de Bollenstreek en doorsnijdt het open landschap van noord naar zuid. Het is een belangrijke vaar- en fietsverbinding. Ook zijn er wandelroutes en ommetjes. Het historische karakter als 'Intercity van de Gouden Eeuw' is bij recreanten, bezoekers en ook inwoners niet erg bekend.
Potentie ondernemers	Van oudsher ligt er langs en nabij deze transportverbinding een aantal 'aanlegplaatsen'. Ook nu is er nog een aantal horeca-ondernemers actief en er zijn ook plekken waar overnacht kan worden. Nabij de trekvaart liggen diverse oude landgoederen met elk hun eigen eigenaar.
Welke kansen aanwezig	<p>De Trekvaart maakt deel uit van de Erfgoedlijn Trekvaarten en van de Provincie Zuid-Holland. Projecten komen in aanmerking voor subsidiëring. Het Hoogheemraadschap van Rijnland staat ook open voor cofinanciering.</p> <p>De trekvaart en omgeving is in alle routenetwerken een belangrijke ader. Ook is het gebied aangewezen als ecologische verbindingzone.</p> <p>De Trekvaart sluit aan op de erfgoedlijn Landgoederen (Keukenhof, Leeuwenhorst, Oud-Poelgeest) en richting Haarlem (o.a. Leyduin en Woestduin).</p> <p>De historie, met het jaagpad dat van oever verspringt, biedt kansen om dit in landschappelijke inpassingen zichtbaar te maken. Verbeteringen in de infrastructuur (bruggen, oeverbescherming e.d.) zijn veelal kostbaar en nu (nog) niet voorzien. Hier kan wel werk- met werk gecombineerd worden. Voorbeeld aan de Noorder Leidsevaart in Hillegom. Veel projecten en ideeën hebben ook te maken met samenwerkende ondernemers. In Hillegom wordt reeds een project langs de trekvaart gerealiseerd, mede met financiering uit het vorige programma.</p>

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	<p>Zie 'stip aan de horizon' Erfgoedlijn Trekvaarten.</p> <p>De unieke (cultuur)historische vaarweg en haar historie beter te laten beleven door omwonenden, recreanten en toeristen.</p> <p>De ruimtelijke kwaliteit waarborgen waaronder de zichtlijnen, oeverbescherming en waterwegmeubilair. Verbindingen maken naar aanliggende historische kernen, musea en andere toeristisch-recreatieve punten. Aantrekkelijke knooppunten voor water-stad-landverbindingen.</p> <p>Versterking van de aansluiting op aangrenzende landgoederen, o.a. door overstap- en aanlegpunten voor fietsen en wandelen in de landgoederenzone.</p> <p>Ernaar streven dat de trekvaart overal goed bevaarbaar wordt voor waterrecreanten, die varende van cultuurhistorie willen genieten. Fietsers en wandelaars hebben in de nabijheid vele mogelijkheden om de erfgoedlijnen te verkennen. Het verhaal van de trekvaart-historie wordt verteld in het landschap en d.m.v. (digitale) informatie en educatie. Er is een actief netwerk van partijen, met o.a. overheden, verenigingen,</p>
---------------------------	--

	stichtingen en ondernemers, die samenwerken om het wensbeeld te realiseren en in stand te houden.
Maatregelen/projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Masterplan Trekvaart opstellen, inclusief het deel ten noorden van Hillegom tot aan Haarlem, om daarmee ook de verbindingen met Noord-Holland te optimaliseren. (evt. zelfs tot Amsterdam in samenwerking) Ecologische verbinding realiseren. Zie 01. 2. Doorvaarbare dwarsverbindingen richting Ringvaart om meer en kleinere vaarrondjes mogelijk te maken. Zowel fysiek als qua vaarverboden. 3. Historie van de trekvaart in het landschap laten zien anders dan persé met informatieborden. O.a. door het jaagpad waar mogelijk in oude sfeer te herstellen. <p>Aandachtspunten: Overstappunten, zichtlijnen, verbindingen, oevers.</p>
Planning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Masterplan in 2017 2. overige 2018-2020 op basis van masterplan
Betrokken partijen	<p>Eigenaar en beheer van de trekvaart en aanliggende oevers is niet overal gelijk. Op veel plaatsen is de trekvaart ook de gemeentegrens. Ook voor aangrenzende sloten die van belang zijn bij de creatie van meerdere 'rondjes varen' is het eigenaarschap divers. Daarom ook eerst een masterplan opstellen.</p> <p>Hoogheemraadschap van Rijnland, Erfgoedlijn Trekvaarten, Gemeenten HLT. Mogelijk GOM als partner.</p>
Indicatieve kosten	Planvorming 100.000, onderdelen 2 en 3 600.000
Organisatie	<p>Grootse deel van de trekvaart loopt door de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen, waardoor een rol weggelegd is voor de nieuwe werkorganisatie HLT.</p> <p>De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.</p>

5. Strand en duinen

Gemeente	Noordwijk
Inleiding	<p>De Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid vormen samen met het strand een gevarieerd gebied. Deze kustzone is niet alleen voor de bewoners van de kustgemeenten en uit de regio een belangrijk (recreatief) gebied, maar vervult ook een rol in de toeristische aantrekkingskracht van de regio en Nederland. In een goede balans tussen natuur en mens moet aandacht worden besteed aan het behouden en verbeteren van de biodiverse kwaliteit, maar ook aan de beleving ervan.</p>
Verbinding in regionale netwerken	<p>Onderdeel van diverse fietsroutes en wandelverbindingen; zoals de Atlantikwall route, de Limes, Wandelnetwerk Bollenstreek. Verder zijn er twee TOP's gerealiseerd, één bij de gemeente Noordwijk en één bij de gemeente Katwijk.</p>

Regionale uitstraling	Het strand en de duinen trekken vele bezoekers uit de eigen streek, binnen- en buitenland. De duinen vormen een groot onderdeel van de identiteit en het ontstaan van de streek.
Potentie ondernemers	St(r) andplaats Nederzandt kan het gebied rondom Langevelderslag meer bekendheid geven. Dit geldt ook voor de strandpaviljoens en hun omliggende gebied.
Welke kansen aanwezig	<p>Er is zeer veel te beleven in de duinen. Dit is echter niet altijd even zichtbaar. Bundeling van de activiteiten zou een kans kunnen zijn, waardoor het ook zichtbaar is wat er allemaal te beleven valt.</p> <p>Het fietspad door de Coepelduynen, een noord-zuid-verbinding, kan aan beide zijden van het Natura 2000-gebied beter ontsloten worden.</p> <p>Door zonering van activiteiten in de duinen kan een kader worden gegeven om plaatselijk meer of minder activiteiten mogelijk te maken.</p> <p>De ecologische zone om Noordwijk heen biedt kansen voor extra (eventueel thematische) fiets- en wandelverbindingen en andere natuurbelevissen. Daarnaast zijn er i.s.m. het Hoogheemraadschap kansen voor waterpartijen t.b.v. klimaatadaptatie. Deze ecologische verbinding zou in een later stadium het leefgebied van de reeën en damherten en zelfs de wisenten kunnen vergroten.</p> <p>Het gebied en de directe omgeving heeft potenties te worden ontwikkeld tot één nationaal park.</p>

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Bestaande fietsroutes en wandelroutes een kwalitatieve impuls geven (o.a. ontsluiting, bebording, toiletvoorzieningen, watertappunten) en (optioneel) een thematisch karakter geven. - Mountainbike routenetwerk uitbreiden - Het Natuur Netwerk Nederland versterken door de ecologische verbinding tussen de Natura 2000-gebieden te realiseren. Met name bij de verbinding om Noordwijk heen is op enkele gedeelten van deze Natuur Netwerk Nederland zone (NNN-zone) reeds bestaande natuur aanwezig door landgoederen of andere groenstructuren. - Na het realiseren van een verbinding zou het gebied als één nationaal park aangewezen kunnen worden. We gaan onderzoeken of de duinen en het aangrenzende landschap ontwikkeld kunnen worden tot Nationaal Park van (inter)nationale allure.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Herstel oude Trimbaan Noordwijk 2. Mountainbike route Trimbaan Noordwijk 3. Kwaliteitsverbeteringen fiets- en wandelnetwerk in beide dungebieden; toiletvoorziening, watertappunten, bebording, verlichting en ontsluitingen.

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Uitvoeringsplan (educatief) Streek- en Natuurbelevingscentrum 5. Streek- en Natuurbelevingscentrum (inrichting en uitvoering) 6. Uitvoeringsplan ecologische verbindingen 7. Ecologische verbindingen (inrichting en beheer) 8. Nationaal park (p.m. gevolgen)
Planning	<p>2016: 1 2017: 2-3-4-6 2018 uitvoering Natuurbelevingscentrum (5) 2018-2020 Uitvoering Ecologische verbindingen (7) 2020: Nationaal park (P.m. gevolgen)(8)</p>
Betrokken partijen	Gemeenten Noordwijk, Noordwijkerhout, Katwijk; Hoogheemraadschap, Estec, Staatsbosbeheer, Waternet, Nederzandt, VNVN, Atlantikwall Museum.
Indicatieve Kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 80.000 2. 15.000 3. 200.000 4. 150.000 5. P.m. 6. 150.000 7. P.m. 8. P.m.
Organisatie	Wethouders gaan tactisch verdelen en ambtelijke inzet borgen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

6. Recreatiegebied Hillegom Noord

Gemeente	Hillegom
Inleiding	<p>In het noordelijkste deel van de gemeente Hillegom ligt een prachtig open landschap. Polder, bollenvelden en een oud stukje duingebied zorgen hier voor een aantrekkelijk en recreatief landschap. Diverse recreatieve ondernemers zijn hier gehuisvest en de Vosse- en Weerlanerpolder is onlangs door de gemeente i.s.m. diverse partijen recreatief ingericht. Het gebied is al goed ontsloten door bestaande routenetwerken, zowel het Wandel- als het Fietsknooppuntennetwerk. Er zijn tal van recreatieve ondernemers in dit gebied aanwezig, die het landschap compleet maken tot recreatiegebied.</p> <p>De Oosteinderpolder is een stukje in Hillegom Noord dat nog ontwikkeld moet worden, zodat het recreatief toegankelijk gemaakt kan worden en de netwerken uitgebreid kunnen worden.</p> <p>Het landgoed Vogelenzang met bijbehorend oud duinbos (dat op Hillegoms grondgebied ligt) krijgt meer recreatieve waarde als we het kunnen ontsluiten aan de westkant, zodat een verbinding gelegd kan worden met de Amsterdamse Waterleidingduinen.</p>
Verbinding in regionale netwerken	Het is een uniek stukje Bollenstreek waar verschillende typen landschappen zo dicht naast elkaar liggen en dan ook nog

	eens goed ontsloten door het Wandel- en Fietsknooppuntennetwerk.
Regionale uitstraling	De aanwezige toeristische ondernemers hebben nu al een regionale uitstraling, denk aan Annemieke's Pluktuin, het Ford Museum en landgoed De Zuilen. Het gebied in samenhang ontwikkelen is een kans om de regionale uitstraling te versterken.
Potentie ondernemers	Er zijn diverse ondernemers actief in dit gebied. Een aantal van hen zijn hierboven genoemd, maar er zijn ook nog tal van kleinere initiatieven, waaronder het ontwikkelen van kleinschalige verblijfsrecreatie.
Welke kansen aanwezig	De Bollenstreek is bij uitstek een gebied om te wandelen en fietsen. Ook Hillegom leent zich voor mooie wandel- en fietsroutes. Om het recreatiegebied nog attractiever te maken willen we samen met de ondernemers de mogelijkheden verkennen zodat we ook gezamenlijk kansen pakken en ontwikkelen. Denk hierbij aan het nog beter beleefbaar maken van het gebied, meer routenetwerken ontwikkelen en een oost-west verbinding creëren.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Recreatieve en natuurelementen combineren en in samenhang brengen: Annemieke's Pluktuin, Oosteinderpolder, Vosse- en Weerlanerpolder, Landgoed Vogelenzang (oud duinbos). De aanwezig ruiterspaden een extra impuls geven door de verbinding met de Amsterdamse Waterleidingduinen te creëren.
Maatregelen/projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkelings- en uitvoeringsplan 2. Recreatieve en landschappelijke ontwikkeling Oosteinderpolder 3. Realiseren Toeristisch OverstapPunt (TOP) en verdere recreatieve ontsluitingen 4. Ontsluiting oud-duinbos in Landgoed Vogelenzang 5. Ontwikkeling verblijfsrecreatie
Planning	n.t.b.
Te betrekken partijen	Annemieke's Pluktuin, Zuid-Hollands Landschap, Ford-Museum, Tuincentrum Oosteinde, Landgoed Vogelenzang, Manege, De Zuilen, Zorginstellingen, Volkstuinen, Gemeente Hillegom.
Indicatieve kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 75.000 2. 500.000 3. 80.000 4. 500.000 5. 50.000
Organisatie	HLT (werkorganisatie Hillegom, Lisse Teylingen). De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

7. Oosterduinsemeer

Gemeente	Noordwijkerhout
----------	-----------------

Inleiding	<p>Het Oosterduinse Meer is in de jaren '60 van de vorige eeuw ontstaan als gevolg van het afgraven van de voormalige Oosterduinen voor de zandwinning door de Kalkzandsteenfabriek Van Herwaarden in Hillegom. Dit bedrijf (inmiddels onderdeel van Xella) is ook eigenaar van het meer. Het meer heeft een oppervlakte van ca. 40 hectare (1000 bij 400 meter) en is maximaal 12 meter diep. Ook de oevers zijn grotendeels in handen van Xella. Een deel is eigendom van de provincie Zuid-Holland.</p> <p>Xella wil in de toekomst (na 2035) weer zand gaan winnen uit het bestaande of eventueel vergrote meer. Het college van B&W heeft in haar Coalitieakkoord 2014-2018 aangegeven, dat de (omgeving van) het Oosterduinse Meer extra aandacht verdient en aantrekkelijke gemaakt moet worden voor zowel toeristen als inwoners van Noordwijkerhout en omstreken. Eind 2012 is voor het Oosterduinse Meer een visie opgesteld, waarin de mogelijkheden en potenties in beeld zijn gebracht. De visie is nog niet vastgesteld omdat hiervoor eerst overeenstemming moet zijn met Xella als eigenaar van het meer. In de visie staan twee scenario's. In scenario 1 ligt de nadruk op recreatie. Toegankelijkheid van het gebied en beleving van het meer en de aanwezige natuur staan centraal. In scenario 2 ligt de nadruk op de natuur. Er worden ingrepen gedaan om meer natuurwaarde te creëren. Recreatie krijgt een duidelijke plaats, maar niet iedere plek is even gemakkelijk bereikbaar. Een combinatie is ook mogelijk.</p> <p>De vraag is in hoeverre zandwinning te combineren is met recreatieve herontwikkeling van het gebied en of zandwinning in de toekomst überhaupt mogelijk / wenselijk is.</p>
Verbinding in regionale netwerken	<p>Het Oosterduinse Meer is opgenomen in zowel het Wandelnetwerk Bollenstreek als het Fietsknooppuntennetwerk. De verbindingen lopen langs de west- en noordkant van het meer. De bedoeling is om bij het meer een Toeristisch OverstapPunt (TOP) te realiseren en een wandelroute rond het hele meer aan te leggen. Daarnaast een open verbinding te maken naar het Steengrachtskanaal.</p>
Regionale uitstraling	<p>Is nog beperkt, maar uitvoering van de visie moet hierin verandering brengen, zodat het gebied een grotere regionale functie krijgt. Onder andere door de realisering van een TOP.</p>
Potentie ondernemers	<p>Er liggen rond het meer twee vakantieparken en enkele horecazaken. Al deze ondernemers hebben belang bij een grotere recreatieve functie van het gebied en een betere bereikbaarheid.</p>
Welke kansen aanwezig	<p>Het meer biedt door haar ligging in de regio en nabij twee bungalowparken kansen voor extensieve vormen van water- en verblijfsrecreatie, voor zowel de inwoners van Noordwijkerhout en omgeving als toeristen.</p>

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	<ul style="list-style-type: none"> a. Verbetering waterkwaliteit door bestrijding blauwalgen b. Verbetering toegankelijkheid en bereikbaarheid
---------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> c. Verbetering verblijfsrecreatie op en rond het meer d. Versterking natuurwaarden rond het meer
Maatregelen/projecten	<ul style="list-style-type: none"> a. Starten met een proef om de blauwalgen te bestrijden met waterstofperoxyde; daarna - als proef slaagt - dit permanent gaan doen. b. Betere bewegwijzering in combinatie met aanleg TOP en opknappen parkeerplaats. Op langere termijn realiseren van een vaarverbinding met de Leidsevaart. c. Aanleg wandelsteiger en wandelroute rond het meer. d. Duurzame aankleding van het groene eiland e. Aanleg moeraszone (nog exact uitwerken).
Planning	<ul style="list-style-type: none"> a. Proef start in voorjaar 2016 b t/d. Vanaf 2017; is afhankelijk van medewerking eigenaar van het meer; zodra duidelijk is dat eigenaar wil mee werken wordt in het najaar 2016 wordt een concreet plan opgesteld voor de recreatieve herontwikkeling en verbetering van de natuurwaarden.
Betrokken partijen	<p>Gemeente Noordwijkerhout Provincie Zuid-Holland Hoogheemraadschap van Rijnland Xella (eigenaar van het meer + deel oevers)</p>
Indicatieve kosten	<p>Totale investering ca. € 1,2 miljoen</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Proef bestrijding blauwalgen € 400.000 * b. Aanleg TOP € 28.000 / Doorvaart naar Leidse Trekvaart € 400.000 c. Aanleg wandelsteiger € 350.000 d. Duurzame aankleding € 50.000 e. Aanleg moeraszone € 350.000 <p>* Werkelijke kosten zullen mogelijk een stuk lager uitpakken.</p> <p>De Raad van Noordwijkerhout krijgt in juni 2016 een voorstel om in het kader van de jaarrekening 2015 een bestemmingsreserve aan te houden voor de uitvoering van het totale Groenprogramma, waaronder het Oosterduinse Meer.</p>
Organisatie	Gemeente Noordwijkerhout pakt dit voortvarend op.

8. 't Huys Dever

Gemeente	Lisse
Inleiding	<p>'t Huys Dever is één van de weinige bewaard gebleven 14de eeuwse donjons (woontorens) in Nederland. In de 16de en 17de eeuw zijn delen aangebouwd, waardoor een buitenplaats ontstond. Deze latere aanbouwen zijn later weer verdwenen. Na een restauratie van de donjon in de jaren '70 is 't Huys Dever geopend voor het publiek. De buitenplaats en tuin zijn vrij toegankelijk. De buitenplaats ligt omsloten tussen bollenland en weiland. De buitenplaats is in bezit bij de Stichting Beheer Buitenplaats 't Huys Dever.</p>

Verbinding in regionale netwerken	Het Fietsknooppuntennetwerk en het Wandelnetwerk Bollenstreek passeren het gebied tussen Sassenheim en Lisse waar 't Huys Dever ligt.
Regionale uitstraling	Het is een van de middeleeuwse monumenten die de Bollenstreek rijk is.
Potentie ondernemers	't Huys Dever is een rijksmonument dat veel gebruikt wordt voor zakelijke bijeenkomsten en trouwerijen. Ook kinderfeestjes, concerten en losse bezoeken behoren tot de mogelijkheid.
Welke kansen aanwezig	Verder benutten van potentieel 't Huys Dever. Grenzend aan 't Huys Dever ligt het gebied Dever-Zuid, dat nu nog als weiland wordt gebruikt. Wellicht bestaat de mogelijkheid om Dever-Zuid geheel of gedeeltelijk in te richten als recreatief parkgebied. Door dit park te verbinden met het cultuur-historisch waardevolle Huys Dever en de buitenplaats als uitgangspunt te nemen voor de inrichting van het park, wordt het historisch karakter en de attractiviteit van Lisse en de regio vergroot. Samenhang landgoederen regionaal en binnen Landgoederenzone Zuid-Holland.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Vergroting recreatief gebied rond 't Huys Dever
Maatregelen/projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkelingsplan Dever en omgeving 2. Ontwikkeling park Dever-Zuid
Planning	n.t.b.
Betrokken partijen	Stichting 't Huys Dever, Vrienden van 't Huys Dever Gemeente Lisse Ondernemers directe omgeving
Indicatieve kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 10.000 2. 50.000
Organisatie	Wethouders gaan tactisch verdelen en inzet borgen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016. Daarnaast rol weggelegd voor de nieuwe werkorganisatie HLT.

9. Ruïne van Teylingen

Gemeente	Teylingen
Inleiding	<p>De Ruïne van Teylingen is een belangrijk symbool van de gemeente Teylingen en de Bollenstreek. De ruïne bestaat uit een ringmuur en een middeleeuwse woontoren (donjon), waarvan de ringmuur deel uitmaakt. De ruïne is gedeeltelijk door water omgeven.</p> <p>De Ruïne in de huidige staat laten is geen optie. Minimaal moeten bereikbaarheid, zichtbaarheid en toegankelijkheid vergroot worden. Het terrein rond de Ruïne moet openbaar toegankelijk zijn. In overleg met de nieuwe eigenaar van de Ruïne, de Nationale Monumentenorganisatie (NMO), en wederom in een participatieproces, komen tot een keuze voor een model, inclusief inrichtingsvoorstel en exploitatie-paragraaf voor de toekomst van de Ruïne.</p>

Verbinding in regionale netwerken	Het Wandelnetwerk en het Fietsknooppuntennetwerk passeren de Ruïne van Teylingen.
Regionale uitstraling	De Ruïne is te bezichtigen op vrijdagmiddag, zaterdag en zondag. Er vinden rondleidingen plaats en educatieve activiteiten voor scholen (o.a. archeologielessen). De Ruïne is ook aangewezen als trouwlocatie.
Potentie ondernemers	Veel inwoners en ondernemers voelen een sterke verbondenheid met de Ruïne. Betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij planvorming, maar ook bij uitvoering van de plannen, is voor de gemeente dan ook een randvoorwaarde.
Welke kansen aanwezig	Binnen de Leidse Ommelanden is de ontwikkeling van de Ruïne van Teylingen als project opgenomen. Binnen het Regionaal Groenprogramma zie we voor de Ruïne vooral binnen de routestructuren. Zo zien we graag een verbinding gelegd met 't Huys Dever en landgoed Keukenhof. Ook zien we een kans voor de entree en aankleding van het gebied rondom de Ruïne in samenhang met de rest van de streek. Vlakbij de Ruïne van Teylingen liggen twee bollenschuren: het Rijksmonument van Bergman aan de Teylingerlaan 69 en het gemeentelijk monument van Westerbeek aan de Teylingerlaan 13. Beide gebouwen markeren de periode van de 20ste eeuwse bloembollenteelt, zo pal naast de kasteelruïne. De bollenschuren zouden benut kunnen worden t.b.v. de Ruïne, b.v. als bezoekerscentrum.

10. Keukenhof

Gemeente	Lisse
Inleiding	Al rond 1400 werd het duingebied ten zuiden van Lisse, het Keukenduin genoemd, omdat het duingebied wild en andere etenswaren opleverden voor de huishouding van het in de buurt gelegen slot Teylingen. In 1642 liet Adriaen Maertensz. Block in het Keukenduin een buitenplaats bouwen die de naam Keukenhof kreeg. In de eeuwen daarna groeide het landgoed o.a. door aankoop van het naastgelegen Zandvliet. Rond 1860 werd het park opnieuw ingericht door de tuinarchitecten Zocher en werd het classicistische landhuis voorzien van torens, waardoor het uiterlijk op een kasteel lijkt. In 1949 werd op een deel van het landgoed Keukenhof (Zandvliet) de bloemententoonstelling Keukenhof gesticht; het 'showvenster voor het bloembollenvak' met 32 hectare bloeiende voorjaarsbollen.
Verbinding in regionale netwerken	Het Fietsknooppuntennetwerk en het Wandelnetwerk Bollenstreek lopen langs Keukenhof en ook over grond van Landgoed Keukenhof. Er is een Toeristisch OverstapPunt (TOP) gerealiseerd nabij het voormalig station. Keukenhof ligt ook nabij de Leidsevaart en het nog aan te leggen Sloepennetwerk.
Regionale uitstraling	De bloemententoonstelling Keukenhof is gedurende acht weken in het voorjaar geopend en trekt dan rond de miljoen bezoekers uit binnen- en buitenland.

	Landgoed Keukenhof is jaarrond toegankelijk en trekt vele bezoekers van binnen en buiten de regio.
Potentie ondernemers	De laatste jaren zijn diverse restaurants geopend en andere locaties voor bezoekers opengesteld. Landgoed Keukenhof organiseert veel activiteiten, zoals evenementen en streekmarkten. Dit draagt bij aan de beleving van het cultuurhistorisch erfgoed. In 2017 wordt op het landgoed het Lisser Art Museum geopend.
Welke kansen aanwezig	Sinds eind 2015 is Stichting Graaf van Lynden eigenaar van de Bloemententoonstelling Keukenhof en Kasteel Keukenhof. Door fusie van de beide besturen is het beheer van het landgoed én de bloemententoonstelling in één hand gekomen. Dit biedt kansen voor het benutten van het potentieel dat Keukenhof te bieden heeft. De komende periode wordt door Keukenhof gewerkt aan een visie en uitvoeringsprogramma. Dit kan ook interessant zijn en een win-win situatie opleveren voor het regionale Groenprogramma. De regionale entree naar Keukenhof vanaf de N207 behoeft aandacht. Dit krijgt aandacht bij het thema's entrees en dit draagt dus direct bij aan de parel Keukenhof. Keukenhof maakt ook deel uit van de Erfgoedlijn en Landgoederenzone Zuid-Holland.

11. Het Hof van Hillegom

Gemeente	Hillegom
Inleiding	Het Hof van Hillegom is een belangrijke schakel in de Landgoederenzone, die de landgoederen in Noord-Holland verbindt met die in Zuid-Holland, waaronder Keukenhof, 't Huys Dever en Teylingen.
Verbinding in regionale netwerken	Zowel noord-zuid als oost-west is Het Hof van Hillegom een belangrijke schakel in alle recreatieve netwerken. Op een aantal punten kan die kwaliteit nog verder verbeterd.
Regionale uitstraling	Het Hof van Hillegom is de verbindende schakel in de Landgoederenzone en de verbindende schakel in oost-west verbinding in de recreatieve netwerken, o.a. in de waterverbinding tussen Trekvaart en Ringvaart.
Potentie ondernemers	In de nabijheid van het Hof en het historisch dorpscentrum van Hillegom liggen parken. Het gaat hier om parken op gemeentegrond waar geen eigenaren direct bij betrokken zijn. De aantrekkelijkheid van het dorpscentrum is voor de ondernemers in het centrum wel van belang.
Welke kansen aanwezig	Groene verbindingen maken tussen de parels. Bij het Wilhelminapark is ook de mogelijkheid voor een nieuwe recreatieve fietsrouteverbinding.

Realisatie 2016-2020

Toe te voegen kwaliteiten	Verbindingen tussen parels, erfgoedlijnen en kwalitatieve verbetering van de recreatieve netwerken.
Maatregelen/projecten	1. Herinrichting Wilhelminapark met mogelijk een extra recreatieve fietsverbinding.

	2. Herinrichting Van Nispenpark als groene (fiets)verbinding tussen het Hof van Hillegom en het recreatiegebied Hillegom Noord en Landgoed Vogelenzang.
Planning	1. Ontwerp uitwerken 2017 2. Uitvoering 2018-2020
Betrokken partijen	Gemeente Hillegom, Provincie Zuid-Holland, grondeigenaren traject recreatief fietspad, aanliggende Draka fabriek, ondernemers recreatiegebied Hillegom Noord.
Kosten	1.000.000
Organisatie	Uitvoering door ambtelijke organisatie van gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. De uitvoeringsorganisatie krijgt nog een nadere uitwerking in de tweede helft van 2016.

12. Huys te Warmont

Gemeente	Teylingen
Inleiding	Aan de rand van Warmond ligt landgoed Huys te Warmont, waarvan gedeelten rond 1300 zijn gebouwd. Het huidige huis is gebouwd als 17 ^{de} eeuwse buitenplaats en ligt in een park met statige lanen en kronkelende paden. Het landhuis is omgeven door een kasteelgracht. Het huis is particulier bewoond en niet te bezichtigen. Het landgoed Huys te Warmont (23 ha) is eigendom van Het Zuid-Hollands Landschap en is opengesteld voor bezoekers.
Verbinding in regionale netwerken	Het Wandelnetwerk, Sloepennetwerk en het Fietsknooppuntennetwerk passeren Huys te Warmont.
Regionale uitstraling	Als wandelbos is het gebied interessant. Er is ook een wandelroute langs de buitenplaatsen in Warmond.
Potentie ondernemers	
Welke kansen aanwezig	Als onderdeel van de routenetwerken is Huys te Warmont een belangrijke parel. Huys te Warmont maakt deel uit van de Landgoederenzone Zuid-Holland.

13. Atlantikwall

Gemeente	Noordwijk
Inleiding	Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in augustus 1942, zijn de Duitsers begonnen met de bouw van de Atlantikwall. Die was bedoeld om de te verwachten geallieerde invasie af te weren. Het is een aaneengesloten verdedigingslinie langs de kust van West-Europa van 5.000 kilometer. In de duinen tussen Katwijk en Wassenaar en in de Noordduinen van Noordwijk zijn de restanten te zien van een batterij, die deel uitmaakte van de Atlantikwall. Deze bestond uit bunkers, geschutsstellingen, munitiebergplaatsen en verblijfruimtes voor de manschappen, met daartussen mijnenvelden, anti-tankmuren en prikkeldraad.
Verbinding in regionale netwerken	Het Wandelnetwerk Bollenstreek loopt langs een deel van de Atlantikwall in de Pan van Persijn. Deze route is te bereiken via het Toeristisch OverstapPunt (TOP) in Katwijk, of via de

	ingang van de Pan van Persijn. Voor Noordwijk is er aansluiting in de nabijheid op het Wandelnetwerk.
Regionale uitstraling	Via het Wandelnetwerk Bollenstreek is de Atlantikwall in Katwijk te bereiken. Door aanwezigheid van het het Atlantikwall Museum en het Engelandvaarders Museum krijgt het gebied een grote meerwaarde voor bezoekers die specifiek voor dit thema het gebied bezoekers, alsmede voor natuurliefhebbers.
Potentie ondernemers	In het Panbos ligt een theehuis dat hiervoor een arrangement kan maken. Dit wordt echter pas echt interessant als de Tankgracht aan de zuidkant van het voormalig Vliegkamp Valkenburg recreatief toegankelijk wordt. In de nabijheid van het Atlantikwall Museum en Engelandvaardersmuseum bevindt zich een aantal strandpaviljoens. Ook de overige horeca op de Koningin Wilhelmina Boulevard kan goed inspelen op deze aanvulling van het toeristisch product.
Welke kansen aanwezig	Door de gemeente Katwijk worden op dit moment geen acties ondernomen om de Atlantikwall binnen de gemeente Katwijk verder te ontwikkelen. De gemeente Noordwijk heeft inmiddels uit het Erfgoedfonds een subsidie van €5.000 euro toegezegd

14. Limes en Merovingers

Gemeente	Katwijk
Inleiding	<p>De Romeinse Limes, de noordgrens van het Romeinse Rijk, is de grootste lineaire archeologische structuur in Europa. De limes loopt langs de Rijn door de provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland. Katwijk is recent door de provincie Zuid-Holland aangewezen als één van de drie te ontwikkelen toeristisch-recreatieve Limesknopen. Na aanleiding van het provinciale en landelijke beleid heeft de gemeente een visie Romeinen in Katwijk opgesteld. Doel van deze visie is: het verhaal van de Romeinen in Katwijk op een samenhangende manier te ontwikkelen en bekender te maken voor een groter publiek. Dit wordt gedaan door ruimtelijke ingrepen, maar ook door informatie voorziening en educatie.</p> <p>Naast de Romeinen zijn ook de Merovingers duidelijk aanwezig geweest. In Rijnsburg is een Merovingisch grafveld aanwezig dat in de grond wordt behouden. Op deze locatie komt een parkgebied dat is aangesloten op de regionale fiets- en wandelroutes en ecologische structuren. Daardoor is het verankerd in de groenstructuur van Rijnsburg.</p> <p>Om het park meer dynamiek en eigen karakter te geven wordt in het plan getracht om het grondwerk een bijzondere vorm te geven, waarbij gezocht wordt naar inspiratie uit de Merovingische cultuur.</p>
Verbinding in regionale netwerken	De resten van de Romeinen en de Merovingers liggen over het algemeen direct langs het Wandelnetwerk, het Fietsknooppuntennetwerk en het Sloepennetwerk. Door het inrichten van het Merovingers grafveld ontstaat een groen rustpunt. Daar kunnen wandelaar en fietser genieten van een

	<p>biodiverse en groene omgeving en tevens informatie krijgen over de geschiedenis en cultuur van de Merovingers.</p> <p>Ook de Limes die door heel de gemeente heen loopt heeft veel aanknopingspunten met het wandel- en fietsnetwerk.</p>
Regionale uitstraling	<p>Het Merovingers grafveld heeft de kans om een mooi park te worden dat van verschillende kanten te bereiken is. Bezoekers kunnen hier even uitrusten, picknicken op het gras en een beeld te krijgen van het verleden van de streek. Ook langs de Limes zijn verschillende mogelijkheden om even uit te rusten en informatie te krijgen over het verleden. Hiernaast wordt binnen de Limes gewerkt aan een mogelijke reconstructie van de 'militaire as' bij de Woerd.</p>
Potentie ondernemers	<p>Samenwerking tussen de gemeente, ondernemers, culturele en vrijwilligersorganisaties en andere partijen (zoals horeca en ondernemersvereniging, KOV) is essentieel bij de realisatie van een aantrekkelijk en samenhangend toeristisch recreatief product. Voor de ontwikkeling van de Romeinse producten wordt daarom gewerkt met 2 product-markt-combinaties. Ondernemers kunnen aanhaken bij de beschikbare informatie en routes en dit combineren met een arrangement</p>
Welke kansen aanwezig	<p>Het Merovingers grafveld kan een erg mooie plek worden. In plaats van het huidige agrarisch gebruik wordt het een prachtig park, met kunstobjecten van de Merovingers. Hiernaast is er aandacht voor biodiversiteit in de keuze van de beplanting, zodat het gebied ook aantrekkelijk is voor vleermuizen, bijen en vlinders. Hiervoor is al een eerste ontwerp opgesteld. De inrichting van het park is voorlopig begroot op +/- €240.000.</p> <p>Voor de Limes is een masterplan Romeinen opgesteld, met diverse kernen en vindplaatsen. In het kader hiervan wordt onder andere gewerkt aan een mogelijke reconstructie van de 'militaire as' bij de Woerd.</p>

15. Kagerplassen

Gemeente	Teylingen
Inleiding	<p>De gemeente Teylingen heeft als één van haar parels de Kagerplassen, met binnen haar gemeentegrenzen een groot aantal jachthavens en -werven, die direct aansluiting hebben op de Kagerplassen. Unieke plekken om aan te leggen, te genieten van de plassen en de natuur, de veenweidegebieden, maar ook van het verdere achterland en de bollenvelden.</p> <p>De realisatie van het Sloepennetwerk Bollenstreek vormt een prachtige verbinding over het water tussen De Kaag en het bollengebied richting het strand.</p>
Verbinding in regionale netwerken	<p>Het Wandelnetwerk, Sloepennetwerk en het Fietsknooppuntennetwerk zijn allemaal verbonden aan de Kagerplassen.</p>
Regionale uitstraling	<p>De Kagerplassen worden bezocht vanuit de hele regio en ver daarbuiten. Het is een populair recreatievaart- en zeilgebied. Midden in de plassen liggen een aantal eilanden. Een aantal</p>

	daarvan is te bewandelen, andere zijn woon- en rustgebied voor vogels.
Potentie ondernemers	Aan de Kagerplassen zitten tal van actieve ondernemers, die zich hebben georganiseerd, zoals de Watersportgebonden Ondernemers Kaag en Braassem e.o. (WOKB).
Welke kansen aanwezig	We willen de verbinding via het water naar het bollengebied en de kust verbreden door te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor kanoroutes door de Bollenstreek, aansluitend op het netwerk dat momenteel wordt ontwikkeld binnen de Hollandse Utrechtse Plassen (HUP).

16. Valkenburgse meer

Gemeente	Katwijk
Inleiding	Het Valkenburgse Meer is een recreatief gebied binnen de Leidse Ommelanden, waar je terecht kunt voor watersport, wandelen of een ritje met de stoomtrein. Komende jaren wordt gewerkt om het gebied een duurzame toekomst te bieden als natuurparel en unieke verblijflootatie binnen het routenetwerk in de Leidse Ommelanden, maar ook binnen de Duin- en Bollenstreek.
Verbinding in regionale netwerken	Vanuit het Valkenburgse Meer kun je eenvoudig alle kanten op. Op steenworp afstand zit je in de duinen, het strand, Leiden, Wassenaar, Oegstgeest of het centrum van Katwijk.
Regionale uitstraling	Het gebied trekt al veel bezoekers uit de regio.
Potentie ondernemers	In het gebied zijn al twee actieve ondernemers aanwezig: het SmalSpoormuseum en de Tender. Beiden hebben leuke ideeën om het gebied verder te ontwikkelen.
Welke kansen aanwezig	De Brasseriegroep (Tender) heeft plannen om uit te breiden en hiermee ook andere doelgroepen aan te trekken. Ook het SmalSpoor heeft plannen om het museum verder te ontwikkelen.

17. Museum De Zwarte tulp

Gemeente	Lisse
Inleiding	Museum De Zwarte Tulp is een museum over de historie van de bloembollencultuur en de kunst van bolbloemen. Bezoekers beleven de Bloembollenstreek aan de hand van een interactieve tentoonstelling. Het museum is gehuisvest in een gebouw in het centrum van Lisse, dat ooit als bollenschuur dienst deed. Onderdeel van het museum zijn de indrukwekkende vroeg 20 ^{ste} -eeuwse directiekamers van Kalkzandsteenfabriek Van Herwaarden, de Comparitie genaamd. In de museumtuin bloeit in het seizoen een variatie aan bolgewassen.
Verbinding in regionale netwerken	Het Fietsknooppuntennetwerk en het Wandelnetwerk Bollenstreek lopen langs Museum De Zwarte Tulp.
Regionale uitstraling	Museum De Zwarte Tulp sluit aan bij de identiteit van de Bollenstreek. De Bollenstreek staat bekend om de bollenteelt en museum De Zwarte Tulp biedt de mogelijkheid om die cultuur te beleven.

Potentie ondernemers	Museum De Zwarte Tulp is in 1985 opgericht vanuit het particulier initiatief. In 2015 is het museum volledig opnieuw ingericht. Het museum beschikt over een museumwinkel en de VVV Lisse is in het museum gehuisvest.
Welke kansen aanwezig	Verbindingen tussen andere parels in de Bollenstreek en verdere verfraaiing van het museum.

18. Katwijks Museum

Gemeente	Katwijk
Inleiding	Het Katwijks Museum ligt in het centrum van het voormalige vissersdorp en combineert een bijzondere collectie schilderijen van Nederlandse en buitenlandse schilders met een fraaie collectie lokale en streekgebonden bezienswaardigheden. Het charmante van het geheel door vrijwilligers gedragen museum zijn de aantrekkelijke inrichting, de vaste collectie en de interessante wisseltonstellingen. Het museum is gehuisvest in een historisch pand.
Verbinding in regionale netwerken	Het Wandelnetwerk Bollenstreek passeert het museum. Hiernaast is vanuit het Fietsknooppuntennetwerk en het Sloepennetwerk eenvoudig een korte uitstap te maken naar het Katwijks Museum.
Regionale uitstraling	Het Katwijks Museum ontvangt jaarlijks duizenden bezoekers.
Potentie ondernemers	Het Katwijks Museum ligt centraal in Katwijk aan zee en is eenvoudig via verschillende routes te bereiken. Zo loopt het Wandelnetwerk direct langs het museum, maar ook met de fiets en via het water is het museum eenvoudig te bereiken. Ondernemers kunnen erop inspelen door het organiseren van een arrangement, zoals bv. de museumtocht van de Katwijker Motorvaart.
Welke kansen aanwezig	Het Katwijks Museum is in het bezit van de historische Peutingen kaart. Hierop is de Limes terug te vinden, maar ook Lugduno (vlak voor de kust van Katwijk) en Brittenburg (Valkenburg). Activiteiten in het kader van de Limes kunnen in samenwerking met het Katwijks Museum plaatsvinden.

19. Space Expo

Gemeente	Noordwijk
Inleiding	Space Expo is het officiële bezoekerscentrum van ESTEC, de Nederlandse vestiging van The European Space Agency (ESA). Bezoekers worden meegenomen op een reis langs verre planeten en prachtige Melkwegstelsels. De tentoonstelling laat hen kennismaken met de ruimtevaart in al haar facetten. Naast de rijke historie toont Space Expo ook de toepassingen én de techniek achter de ruimtevaart.
Verbinding in regionale netwerken	Space Expo is opgenomen in het Fietsknooppuntennetwerk.
Regionale uitstraling	Het is een attractieve plek in de regio met flinke bezoekersaantallen.
Potentie ondernemers	

Welke kansen aanwezig	Nadere aansluiting in netwerken.
-----------------------	----------------------------------

20. Park en landgoed Sint Bavo - Sancta Maria

Gemeente	Noordwijkerhout
Inleiding	<p>Park en Landgoed Sint Bavo en Sancta Maria zijn terreinen van voormalig psychiatrische instellingen, die in het begin van de 20ste eeuw in Noordwijkerhout zijn gebouwd.</p> <p>Het gebied is 31 ha groot en er zijn een Engelse tuin, een kinderboerderij, een oude begraafplaats en een waterspeeltuin gevestigd. Het park biedt ook een aantal Rijksmonumenten .</p>
Verbinding in regionale netwerken	Het park en landgoed zijn aangesloten op het Fietsknooppuntennetwerk en het Wandelnetwerk Bollenstreek.
Regionale uitstraling	De waterspeeltuin en de kinderboerderij trekken publiek uit de hele regio. In combinatie met de Rijksmonumentale gebouwen en de plannen om terreinen te verbinden en beter te ontsluiten, worden het park en landgoed nog interessanter.
Potentie ondernemers	De waterspeeltuin wordt beheerd door een stichting. Een investeerder wil de Engelse tuin in zijn oude luister herstellen. Er worden ook enkele woningen gerealiseerd. Ook de restauratie van de verschillende gebouwen leidt tot een aantrekkelijker landgoed, dat beter wordt ontsloten.
Welke kansen aanwezig	Een projectontwikkelaar heeft al plannen voor de Engelse tuin. De gemeente ziet kansen het park en het landgoed te verbinden en meer bezoekers te trekken. Ook zal het erfgoed aandacht krijgen en worden de kinderboerderij en de waterspeeltuin nog aantrekkelijker gemaakt.

Bijlage 1

Nader indicatief overzicht investeringen en dekking totale programma

Bijlage 2

Governance

Inleiding

Werken aan groen, recreatie en toerisme gebeurt in samenwerking met tal van partijen. Een goede organisatie van de samenwerking is essentieel voor de effectieve uitvoering van beleid.

In het Bestuurlijk Overleg van 18 mei 2016 is dit onderschreven maar is besloten om de nadere uitwerking van de governance in een later stadium uit te werken en te besluiten. Benadrukt is dat daarbij scherp gelet zal worden op het voorkomen van onnodige versnippering en bestuurlijke drukte, in zowel de besturing als positionering van de programmaorganisatie.

Samenwerking en afstemming met andere Landschapstafels binnen Holland Rijnland

- De provincie Zuid-Holland sluit op landschapstafel-niveau gebiedsdeals met gemeenten op basis van een meerjarenprogramma. Daarom wordt met de subregio Duin en Bollenstreek een gebiedsdeal gesloten.
- Binnen de regio Holland Rijnland zal met de andere Landschapstafels Rijn- en Veenstreek en met Leidse Ommelanden afstemming plaatsvinden waar dit zinvol is. Enkele projecten worden in die andere programma's gefinancierd (b.v. Valkenburgse meer en De Kaag lopen mee in Leidse Ommelanden).
- Bezien wordt of het zinvol is om andere gemeenten uit te nodigen aan deze Landschapstafel.
- In de Regiegroep Holland Rijnland vindt periodiek afstemming plaats tussen de landschapstafels en de provincie Zuid-Holland.

Afstemming met de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek

Met de Economische Agenda Duin en Bollenstreek zijn veel raakvlakken. Waar mogelijk zal worden samengewerkt en afgestemd. Denk aan de economische pijler "vernieuwen en verbreden van het toeristisch product", het project 1: "Flower Science & Flower Attraction" waar het o.a. gaat om het stimuleren van innovatieve kwekersinitiatieven, project 5: het Innovatie- en Demonstratiecentrum Bollen en Vaste Planten (IDC), het project 4: Blueport waarin o.a. vaarwegen worden verbeterd, etc. Dit gebiedsprogramma kan van deze economische doelstellingen profiteren én eraan bijdragen!

Afstemming overige programma's

In het gebied zijn ook diverse andere programma's actief op gebied van cultuur (Erfgoedlijnen Provincie Zuid-Holland), natuur (Natuurnetwerk Nederland), landbouw (POP3), waarmee goed wordt afgestemd.

Samenwerking tussen gemeenten:

Trekker Gebiedsprogramma en bestuurlijke thema-eigenaren

- Noordwijkerhout is namens de zes samenwerkende Bollengemeenten de bestuurlijke trekker van het Gebiedsprogramma Groen. Noordwijkerhout levert tevens de ambtelijke trekker. Samen met de programmacoördinator faciliteren zij de overall regie namens de gemeenten.
- Noordwijkerhout vraagt de programmasubsidies aan, beheert ze en verdeelt ze over de projecten.

Samenwerking gemeenten met andere overheden, maatschappelijke organisaties en ondernemers (het externe netwerk)

- Een nieuw samenspel tussen gemeenten, ondernemers, maatschappelijke partijen en bewoners is nodig. Gemeenten zijn daarbij 'slechts' één van de partijen. Organisaties als Staatsbosbeheer, Dunea, Het Zuid-Hollands Landschap zijn eigenaren van grote (buiten)gebieden en beschikken over eigen budgetten en eigen agenda's. De herstructureringen door de GOM bieden grote kansen. Ondernemers hebben soms grote (bedrijfs)terreinen in beheer, willen daarin investeren, zijn vaak bereid die goed te beheren en soms ook open te stellen voor publiek. Voor particuliere grootgrondbezitters geldt hetzelfde. Bewoners kunnen via een groot aantal verenigingen en stichtingen worden bereikt. Ze zijn geëngageerd en vaak beschikken ze over belangrijke gebiedsinformatie. Ook zijn tal van vrijwilligers actief. Bij de voorbereiding van dit gebiedsprogramma is al intensief met al deze partijen overlegd. Er is een goede basis gelegd en dit zal verder worden uitgebouwd en benut (zie bijlage 1)
- In dit netwerk zullen de gemeenten als één van de partners in cocreatie gaan werken.
- De gemeenten nemen de regierol op zich in het totale proces.

Bijlage 3

Betrokken en geactiveerd netwerk bij voorbereiding Gebiedsprogramma Bollenstreek

Samenwerken aan Groen:

“als je snel wilt gaan, ga dan alleen, als je ver wilt komen, ga dan samen”
(oud Afrikaans gezegde)

De zes samenwerkende Bollenstreek-gemeenten van dit Gebiedsprogramma Groen willen maatschappelijk draagvlak krijgen voor de nieuwe plannen. Tevens streeft men naar samenwerking met maatschappelijke partijen en ondernemers en naar eventuele cofinanciering. Bij de voorbereiding van het Gebiedsprogramma Groen “B(l)oeiende Bollenstreek” zijn ca. honderd partijen betrokken die direct of indirect een rol spelen en een belang hebben bij groen, recreatie en toerisme (zie bijlage). Zij vormen gezamenlijk een representatieve afspiegeling van overheden, maatschappelijke partijen en ondernemers uit de regio. Het actief betrekken van deze partijen kwam laat op gang, maar vanaf 21 april tot 9 mei zijn zes workshops georganiseerd, waaraan circa 150 personen deelnamen. Daarnaast is iedereen in de gelegenheid gesteld (via e-mail) commentaar te geven op het concept Gebiedsprogramma.

Doel van de workshops:

- Verkenning van de relevante inhoudelijke onderwerpen.
- Identificatie van kansen voor doorontwikkeling in concrete projecten.
- Onderzoeken van mogelijke (financiële) bijdragen van de partijen.
- Kennismaking met en in kaart brengen van het netwerk.
- Alle partijen zijn voor één of meerdere sessies uitgenodigd. Niet iedereen heeft kunnen deelnemen vanwege het korte tijdsbeslag, maar iedereen is geïnteresseerd in de opvolging en wil op de één of andere wijze betrokken zijn, variërend van meedenken en meepraten tot meedoen en cofinanciering.

Niet voor alle parels kon, gelet op de tijd en op de prioriteit, een aparte workshop worden georganiseerd. Prioriteit is gegeven aan de parels waarvoor in dit Gebiedsprogramma de komende jaren een ontwikkelingsopgave wordt opgesteld en waarvoor financiering wordt gezocht.

De keuze voor die parels is gemaakt in het ambtelijk overleg van de Bollenstreek-gemeenten.

Op basis daarvan zijn de volgende workshops georganiseerd:

21 april:	Themaworkshop over netwerken, natuur en landschap en entrees
25 april:	Golfbaan/Landgoed Tespelduyn
26 april:	Strand en Duin
29 april:	Trekvaart Haarlem-Leiden
4 mei:	Landgoed Leeuwenhorst
9 mei:	Streekmuseum en landgoed Veldzicht

Parels waarvoor om specifieke redenen bewust geen workshop is georganiseerd:

- Keukenhof: na overleg met de directie van Keukenhof (tentoonstellingsdrukke). In het najaar 2016 volgt overleg om op langere termijn te bezien wat nodig is.
- Ruïne van Teylingen: doorontwikkeling wordt in een apart proces opgepakt.
- Valkenburgse meer: wordt meegenomen in het Gebiedsprogramma Leidse Ommelanden

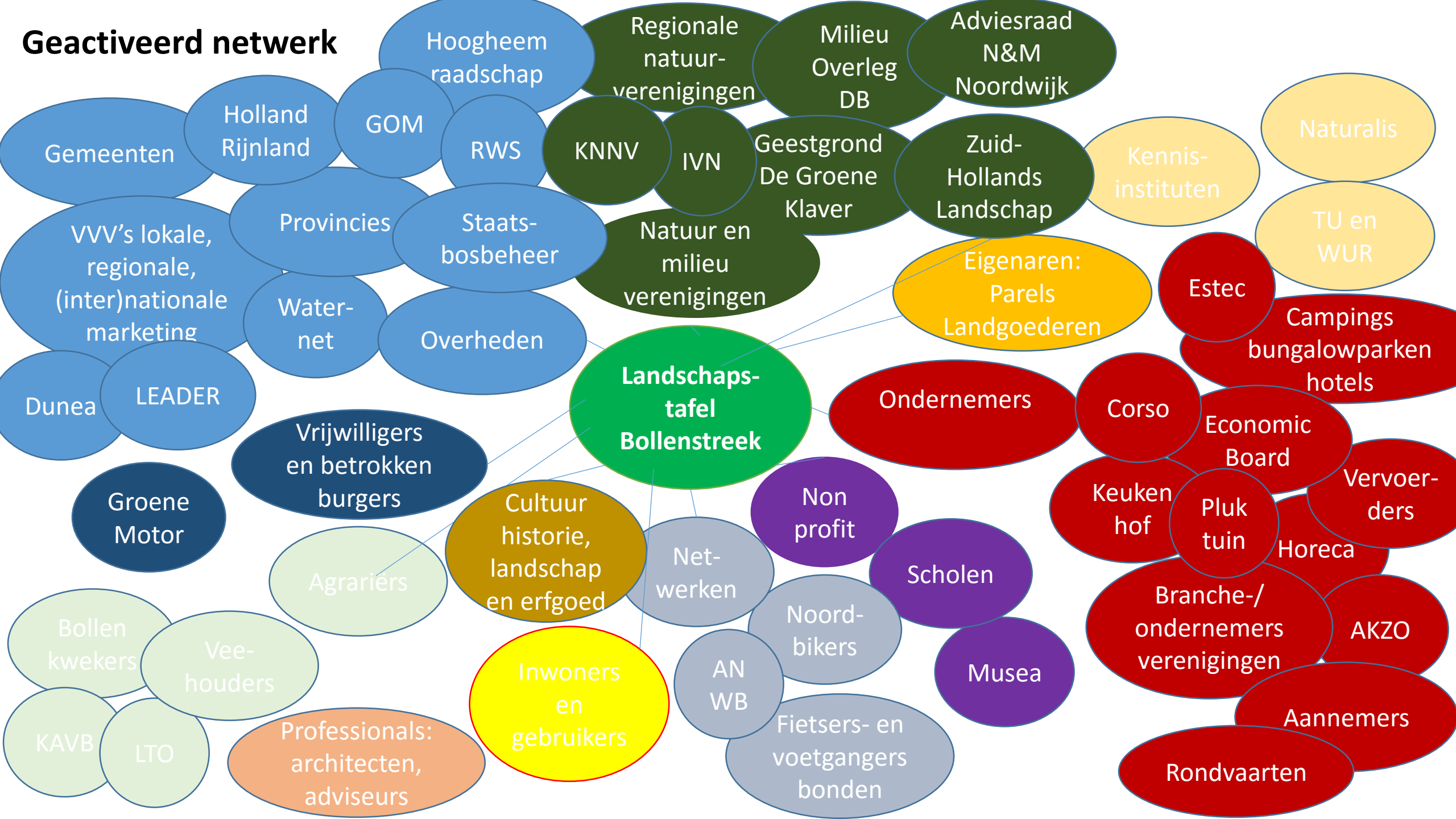
Resultaten van de workshops:

- Veel ideeën die beweging creëren en die naar concrete projecten kunnen worden vertaald.
- Veel kennis en nieuwe inzichten die tot nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden.
- Betrokkenheid vanuit ondernemers die zich in cofinanciering kan vertalen.
- Bewustwording van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de regio.
- Een breed samengesteld en geactiveerd netwerk voor kennisdeling, klankborden en samenwerken.

Resultaten van de consultatieronde via e-mail voor het 'concept Gebiedsprogramma':

- Het conceptprogramma is, voordat het in het Bestuurlijk Overleg van 18 mei werd behandeld, aan alle partijen rondgestuurd voor commentaar. Daarop ontvingen we ca. 15 reacties die bijna allemaal positief tot zeer lovend waren. Met de verkregen aanvullende opmerkingen, correcties en suggesties is zoveel mogelijk rekening gehouden in het stuk dat op 18 mei op tafel lag.
Alle respondenten zullen nog een schriftelijke reactie ontvangen met een toelichting op wat er is gedaan met hun inbreng. Met sommigen kan er mogelijk een vervolgesprek volgen.

Geactiveerd netwerk

Partijen die hebben deelgenomen aan de Landschapstafels

Adviesraad voor natuur, milieu en natuurlijke hulpbronnen Noordwijk
Agrarische Natuur en LandschapsVereniging Geestgrond / De Groene Klaver
AW Groep, aannemersbedrijf
Bleu Aimable adviesbureau
Bollenkweker JUB
Bollenkweker Flowerboost
Brouwers Tours
Bureau Bloc
Camping De Duinpan
Camping De Wulp
Camping Op Hoop van Zegen
camping De Ruigenhoek Goedkamp
Congrescentrum NH Leeuwenhorst
CultuurHistorisch Genootschap (CHG) Duin- en Bollenstreek
Elsbroekerwei
Fietzersbond Hillegom
Gemeente Hillegom
Gemeente Katwijk
Gemeente Leiden
Gemeente Lisse
Gemeente Noordwijk
Gemeente Noordwijkerhout
Gemeente Oegstgeest
Gemeente Teylingen
gemeente Zandvoort
Golfbaan Landgoed Tespelduyn
Greenport OntwikkelingsMaatschappij (GOM) Duin- en Bollenstreek
Historische Scheepswerf Klaas Hennepoel
Holland Rijnland
Hoogheemraadschap Rijnland
Hoveniersbedrijf Rens de Rooij
ISG projectleider Marcel Vissers
IVN Zuid-Kennemerland
Jongeneel, ondernemer
KAVB (vereniging bollentelers)
KCCM
KNNV: landelijke vereniging voor veldbiologie
Kwekerij en Theedrinkerij Noordwijk Buiten
Landgoed Klein Leeuwenhorst
Landschap & Erfgoed Zuid-Holland / De Groene Motor
Landschapsfonds Holland Rijnland
Langeveld en Zonen
Leeuwenhorst, College
Leidse Ommelanden

LTO Noord
Marca Bultink Communicatie | Cultuurhistorie
MilieuOverleg Duin- en Bollenstreek (MODB)
Nederzandt
Noordbikers
Noordwijk Marketing
Platform Landschap Duin- en Bollenstreek
Provincie Zuid Holland, gebiedsregisseur Kees Verdouw
Provincie Zuid Holland, projectleiders Erfgoedlijnen
Rederij De Drie Geuzen (Rondvaart Leiden /Rondvaart Bollenstreek)
Rijkswaterstaat WNZ District Noord (RWS)
Sloepennetwerk
Staatsbosbeheer
Stayokay
Stichting Brugwachtershuisjes
Stichting Erfgoed Oud-Poelgeest
TBMA onderneming
Te Voet
Theedrinkerij en kwekerij Noordwijk Buiten
Topparken campings bungalows
Tussenstation Lisse
Van Berkel vaste planten
Vereniging Betrokken Teylingers
Vereniging Dorpsbehoud Noordwijkerhout
Vereniging voor Natuur- & Vogelbescherming Noordwijk
Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland
Vrijwilligers
VVV Noordwijkerhout
Waterambacht Leiden
Waternet
Westerbeek Bulb Company, sierplanten
Zaaiers: zelfstandig adviseur en interimmanager

Partijen die niet deelnamen aan de Landschapstafels, die wel benaderd zijn en geïnteresseerd waren, maar verhinderd waren, of waarmee het contact nog niet tot stand is gekomen:

Atlantikwall Museum Noordwijk
Dunea
Economic Board Greenport Bollenstreek
Evenementenbureau SPEV
Fietzersbond Katwijk
Erfgoedhuis Zuid-Holland
Fioretti College
Groei en Bloei Lisse
Groene Cirkel Bijenlandschap
Huis Te Manpad
Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN)
Kennemer Zweefvliegclub
Landschap Noord-Holland Zuid Kennemerland
Leader
Manege Leeuwenhorst
Museum en Genootschap Oud Noordwijk
Naturalis
Nederlands Bureau Toerisme en Congressen (NBTC)
Noordwijks Golfclub
Op Koers
Pannenkoekenboerderij Langs Berg en Dal
Provincie Noord-Holland
Recron, Vereniging van RecreatieOndernemers
Rederij Bootjes en Broodjes
Schelpen in het groen
Stichting Duinbehoud
Van Dooren Transport
Verenigde Hollandse Zeil Compagnie
Vereniging Kust & Zee
Vereniging Oud Lisse (e.a. historische verenigingen/stichtingen)
Vereniging regio waterbaan
VVV Katwijk
VVV Lisse
VVV Noordwijk
VVV Teylingen
Waterkoets Rondvaarten Haarlem
Watersportondernemers Kaag en Brasem
Wokrestaurant Flamingo Oriental

Bijlage 4

Groslijst projecten

Groslijst ideeën en voorstellen t.b.v. Gebiedsprogramma Bollenstreek

26 mei 2016

Toelichting lijst:

De lijst vormt een brede set van ideeën en voorstellen verdeeld over grofweg de onderwerpen beleving, recreatieve netwerken, natuur en landschap. Het is de opbrengst van het maatschappelijk proces (Landschapstafels april/mei 2016) en diverse ambtelijke bijeenkomsten in de Bollenstreek in de periode september 2015 t/m mei 2016. De ideeën en voorstellen gaan over concrete projecten, procesvoorstellen, evenementen etc. Daarbij zijn ook projectvoornemens uit het Gebiedsprogramma 2014-2018 ingevoegd.

BELEVING EN RECREATIEVE NETWERKEN

Uitkijktorens over bollenvelden

Info rondom proces bollenvelden, wat er leeft etc.

(fysiek in beeld brengen bij de velden)

Pluktuin evenementen

Showtuin lokale sierteelt producten

Historische tuin voor alle bollen, bloemen en kruiden uit de streek

Lenteflora

Bedrijfsbezoeken faciliteren

naar voorbeeld Tulperij Voorhout

Langste bloemenslinger

Bollenstreek museum (Toerisme)

Natuurbelevingsfonds oprichten

(onderdelen gefinancierd van natuuractiviteiten, bijvoorbeeld app natuur rustplekken, educatieproject bijen, werken bij de boer)

Natuurbelevingscentra

(promotie natuurervaringen, verkoop streekproducten, educatie)

Fotopunten door de Bollenstreek bij bollenvelden, trekpleisters en Keukenhof

Uitkijkpunten bollenvelden

waaronder bij theetuin Noordwijk Buiten

Webcams plaatsen in relatie tot bollenradars

Schilderingen openbare ruimte

(bijvoorbeeld transformatorhuisje Lisse, Heereweg nabij Nachtegaal)

Lokale parken upgraden (groen)

Belevingsroute Holland ontwikkelen

Herstel oude trimbaan Noordwijk

(fit ??, rustplekken, MTB-route, jongeren inzetten voor planvorming en inrichting, energieke inrichting)

Wandelnetwerk Bollenstreek Fase II

Limes /Atlantikwall wandelroute

(erfgoedlijnen, connectie met musea, communicatie, thematische kaarten)

Fietsrondje De Kaag

Fietspaden en boerenlandpaden die naar recreatieve nevenactiviteiten van ondernemers leiden

(Boterhuispolder)

Fiets- wandelpad Oude Herenweg richting Leidsevaart

Wandel-, fiets- en vaarroutes uitbreiden

(aansluiten op regionale netwerken)

Betere fietsverbindingen (fysiek)

Fietsbrug over Steengrachtekanaal t.h.v. Tespellaan/golfterrein

Openbare toiletgelegenheden realiseren in netwerken

(waaronder Zuid-Boulevard in Noordwijk)

Lijndiensten op parels laten pendelen

Opheffen barrières in alle vaarverbindingen

Vaarnetwerk kano's en elektronische sloepen met aanlegsteigers

Kleinschalige recreatievaart

Roodemolenpolder

(groen en wandelen)

TOP Noordwijkerhout

TOP Hillegom

Watertorens ontwikkelen als landmarks (Noordwijk en Hillegom/Lisse)

Meer doorsteekmogelijkheden in recreatienetwerken

vervolg beleving en recreatieve netwerken:

Meer aanlegplekken Sloepennetwerk

Kanonnetwerk nieuw leven in blazen
Passantenplaatsen voor sloepen, kano's, watertaxi etc. bij station Sassenheim
Watertappuntennetwerk langs wandel-, fiets en sloepennetwerk
Wandelnetwerk uitbreiden
Koppeling met historische objecten en kunstwerken
Verduurzaming fietspad Noordwijk-Katwijk
Ledverlichting, reflecterend asfalt, elementen communicatie, Estec
Extra doorsteken Sloepennetwerk, uitbreiding richting Hillegom
Meer aanlegmogelijkheden nabij uitkijkpunt Kaap??

NATUUR EN LANDSCHAP

Herstel Landschapselement De Engelse Tuin
Realisatie groene verbindingen (ecologie versus recreatie)
Groene en recreatieve oost-west verbinding > Kust-Groene Hart
Groene en recreatieve noord-zuid verbinding > Ringvaart Haarlemmermeer
Ecologische verbindingzones tussen natuurgebieden
Verbetering vaarverbindingen
Realisatie landschappelijke verbindingen (ecologie versus cultuurhistorie)
Landschapselementen kenmerkende assen in landschap versterken
Impuls beheer landschappelijke elementen
Stimuleren erfbeplantingen en landschappelijke inpassing
Herstel en opwaarderen cultuurhistorische elementen
Fase II Biodiversiteit bermen en bloemrijke bermen
Realisatie Vogelland Bollenstreek
Natuurvriendelijke oevers langs watergangen bollenland
Inrichting braakliggende percelen
Herbestemming cultuurhistorische elementen
Aanplanten bermen N-wegen
Bloemrijke bermen en biodiversiteit (Noordwijk-Noordwijkerhout-Teylingen)
(Kleurrijke) entrees
Realiseren bijenlinten
Bepplanting Keukenhofdreef Lisse > regionaal
Erfbeplantingen
Ecologische verbindingen
Steilranden: cultuurhistorische waarde en biodiversiteit
Landschappelijke elementen
Historische structuren
project gericht op bescherming
Vergroening omgeving Trekvaart, autoluw maken
Bollenerfgoed beschermen en ontwikkelen
Landschuurtjes en bollenschuren
Ecologische zone om Noordwijk, Coepelduynen <> Kennemerland Zuid
(actieve elementen, biodiversiteit/-intensiteit, hoogheemraadschap
Kagerzoom opknappen
Renovatie Merovingers grafveld Rijnsburg
Opknappen en vergroenen kade Oude Vliet
Opknappen Ridderbos (gem. Katwijk)
Ontwikkelingen Leeuwenhorst
Realisatie Groot Leeuwenhorst
Versterking landschapszone en wandelverbinding
Diverse deelprojecten Landgoed Nieuw Leeuwenhorst
Van Nispenpark
Parkherstel op basis van cultuurhistorie
Realisatie Wateropgave en ecologisch

VERMARKTING EN VERBLIJF

Proces/eigenaarschap

Netwerk organiseren en onderhouden

Promotiecampagnes

Trekpleisters vermarkten

Samenwerking VVV's/marketing (toerisme)

Participatie

(fysiek helpen bij inrichtingsplannen (planvorming) en bij plaatsing)

Ondernemers bij elkaar laten vergaderen en ideeën ontwikkelen

Ontwikkeling Bloemenstreek en Flower Region > inzet op bloemen

Gebied bundelen op één kaart

Informatie digitaal sterker verspreiden

Vermarketing regio via internationale beurzen en campagnes

E-learning module voor ondernemers over regio

Ontwikkeling arrangementen recreatief aanbod

Evenementenkalender ontwikkelen

Ontwikkelen bloemenroute

Openbare kampeerplek (Bollenstreek-afspraak)

Herbestemming landschuurtjes en schafthuisjes

Stimuleren van uitbreidingsmogelijkheden voor B&B's en boerderijkamers